

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Svatá Anežka a její klášterní činnost

Kateřina Bartoňová

Plzeň 2013

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra historických věd

Studijní program Historické vědy

Studijní obor České dějiny

Bakalářská práce

Svatá Anežka a její klášterní činnost

Kateřina Bartoňová

Vedoucí práce: PhDr. ThLic. Drahomír SUCHÁNEK, Ph.D. Th.D.

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2013

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2013

.....

Obsah

1	ÚVOD	1
2	SITUACE PŘED NAROZENÍM ANEŽKY ČESKÉ	3
	2.1 Narození a dětská léta	4
	2.2 Sňatková politika Anežčina otce	7
	2.3 Seznámení se s idejemi Anežčiných předchůdců	10
3	ZALOŽENÍ ŠPITÁLU SV. FRANTIŠKA.....	16
	3.1 Anežský klášter	18
	3.2 Architektura Anežského kláštera	18
	3.3 Přemyslovské mauzoleum	21
	3.4 Založení Řádu křížovníků	24
4	ŘEHOLNICE ANEŽKA PŘEMYSLOVNA.....	27
	4.1 Anežka po vstupu do kláštera	27
	4.2 Anežčina snaha o reformu řehole klarisek.....	30
	4.3 Výsada chudoby a její důsledky pro Anežčin klášter	32
5	PROSTŘEDNICE MEZI RODINNÝMI ČLENY	34
	5.1 Osudy Přemysla Otakara II.	35
	5.2 Braniboři v Čechách	36
6	ANEŽČINA SMRT	38
	6.1 Anežčin pohřeb	39

6.2	Tělesné pozůstatky svaté Anežky	41
6.3	Posmrtná úcta a budování kultu	42
6.4	Pokusy o svatořečení	46
6.5	Legendsy a kroniky	52
7	SVATOŘEČENÍ	59
7.1	Pozice o ctnostech	60
7.2	Pozice o zázraku ke kanonizaci.....	62
7.3	Rozhodnutí o kanonizaci.....	63
7.4	Kanonizace Anežky České.....	64
8	ZÁVĚR	66
9	POUŽITÉ ZDROJE.....	68
10	RESUMÉ	70

1 ÚVOD

Téma mé bakalářské práce se týká českých dějin ve 13. století a název zní *Svatá Anežka a její klášterní činnost*. Dle mého názoru se jedná o jednu z nejdůležitějších žen naší minulosti. Hlavním tématem je Anežčin život, jak před vstupem do kláštera, tak i po něm, dotýkám se zde však i významných událostí, které se odehrály během jejího života, například vztahů mezi členy její královské rodiny, Anežčiných styků s papežem a svatou Klárou, situace v Českých zemích, vpádu Braniborů a situace po jejich vpádu.

Myslím, že je velice důležité znát naše dějiny, protože z toho, co se dělo v minulosti, může vyplývat mnoho zkušeností a poučení pro současnost a budoucnost. Období 13. století přineslo změnu v chápání a v postoji ve společenském, kulturním a politickém prostředí. Změnil se pohled na vnímání ženy, dívky si již mohly vybrat, zda se provdají, či vstoupí do kláštera. Románský sloh vystřídala gotika. Ve 13. století šlechta měnila své staré dřevěné tvrze v pevné hrady z kamene a vápna. Požadavky na životní úroveň rychle vzrůstaly, rostl přepych ve stylu bydlení, oblékání i stolování.

První gotickou stavbou v Českých zemích byl Anežský klášter, založený svatou Anežkou. V letech 1263–1265, v raně gotickém období, byl postaven nejstarší dosud stojící kamenný most přes řeku Otavu v Písku. Panovníci zakládali osady a města na zelené louce. Města byla centrem řemesel a obchodu a na znamení své samostatnosti se ohrazovala silnými hradbami, měla své strážce i vojsko, vystupovala jako třetí důležitý stav a domáhala se práv i na sněmech země. Vznikl tak specifický typ rytířské kultury. Otec Anežky, Přemysl Otakar I., podpořil kandidaturu Fridricha II. na říšský trůn. Za tuto podporu získal od vděčného Fridricha v roce 1212 privilegia, která si zasloužil za svou

věrnou službu, tj. zlatou Bulu sicilskou – potvrzení dědičného královského titulu v přemyslovské linii.

Mým cílem bylo popsat situaci v Českých zemích za období Anežčina života, snažila jsem se také poukázat na její politický význam v souvislosti s rodovou příslušností. Také doufám, že jsem si při zpracování bakalářské práce obohatila dosavadní znalosti a naučila se lépe zpracovávat informace z literatury. První kapitolu jsem věnovala situaci v její rodině, její výchově a snahám Přemysla Otakara I. Anežku provdat. Další kapitola popisuje její zakladatelskou činnost, založení špitálu Na Františku, založení Řádu křížovníků a výstavbu Anežského kláštera. Ve třetí kapitole popisuji její situaci po vstupu do kláštera, její snahy o reformu řehole klarisek a další její klášterní aktivity. Další kapitola se věnuje vztahům v rodině, osudům Přemysla Otakara II. a vpádu Braniborů do Čech. V páté kapitole se zmiňuji o Anežčině smrti, budování kultu, legendách a pokusech o její svatořečení. V poslední šesté kapitole se zabývám procesem svatořečení, které trvalo dlouhou dobu a k naplnění došlo až roku 1989.

Literaturu, ze které jsem čerpala, lze rozdělit do dvou skupin. Do jedné bych zařadila ty knihy, které se zabývají přímo Anežkou Přemyslovnou. Do této skupiny spadá například kniha *Svěťice Anežka Přemyslovná*, kterou napsal Jaroslav Polc a kniha od J. K. Vyskočila *Legenda blahoslavené Anežky a čtyři listy sv. Kláry* nebo od Petra Piňhy *Příběh a odkaz sv. Anežky Přemyslovny*. Do skupiny druhé by pak patřila literatura zabývající se českými světci. Jedná se například o knihu Petra Kubína *Sedm Přemyslovských kultů* nebo o knihu *Nové profily světců* od Jaroslava Němce, či knihu od Emanuela Vlčka *Osudy českých patronů*.

Při zpracování bakalářské práce jsem využívala hlavně metodu popisnou a analytickou. Jednou z metod ale také byla metoda komparační.

2 SITUACE PŘED NAROZENÍM ANEŽKY ČESKÉ

Ve 13. století šlechta měnila své staré dřevěné tvrze v pevné hrady z kamene. Požadavky na životní úroveň rychle vzrůstaly, rostl přepych ve stylu bydlení, oblékání i stolování. To všechno předpokládalo i daleko větší užívání peněz, které do této doby neměly velkou hodnotu. To, co dříve šlechtic požadoval v naturálních dávkách, požaduje nyní v penězích. Šlechtici přestávali lpět na půdě, která byla do té doby nejvýznamnějším znamením i zdrojem jejich bohatství a byli ochotni ji za zřetelný poplatek pronajmout.

Panovníci, biskupové i světští velmoži hledali nový zdroj příjmů a tím bylo právě zakládání osad a zvláště pak měst. Města se stala centrem řemesel a obchodu, řemeslníci už nebyli nevolníky, ale byli svobodní, pracovali nejen na zakázku pro domácí spotřebu, ale i pro spotřebu cizí, pro obchod a pro trh. Práce tak sbližovala nový druh společnosti, jež si čím dál tím více zjednávala samostatnosti a práv. Města se na znamení své samostatnosti ohrazovala silnými hradbami, měla své strážce i vojsko, vystupovala jako třetí důležitý stav a domáhala se práv i na sněmch země.

Přesto však mocenský vliv šlechty zůstával nadále značně silný. Napětí a konflikty mezi feudálními pány a nově vznikajícím stavem měšťanů byly stále častější a silnější. Přestože šlechta měla svá sídla mimo města, stavěla si také paláce ve městech. Vznikla tak jasná architektonická struktura měst, s oblastí vyhrazenou vyšší společnosti a oddělenou od nižšího obyvatelstva. Šlechtické paláce navíc vytvářely uvnitř dvorní prostor, kde se většinou v zimě, kdy se zrovna neválčilo, konaly různé slavnosti, zvali se básníci a pěvci. Vzniká tak specifický typ rytířské kultury.

Zcela neobvyklé postavení měla v té době církev, nejdůležitější církevní úřady však byly udělovány šlechticům, a tak společenská vazba

církve a šlechty byla chápána jako něco zcela přirozeného. Šlechta dokonce byla přesvědčena, že pokrevní šlechtictví a „duchovní šlechtictví“ (svatost) patří jaksí přirozeně k sobě. Světec by měl tedy být, pokud možno, ze šlechtického rodu. Tento názor měl i své přirozené odůvodnění, neboť šlechtici měli vždy výrazně větší možnost vzdělání i kontaktu s duchovními osobami a vyhlášenými klášterními školami.¹

Vedle společensky vysoce postavené šlechty, tzv. *majores* (ta byla dále hierarchicky členěna: císař – král – kníže – markýz – hrabě – baron – rytíř)², bohatnou i svobodní lidé ve městech (měšťanstvo a řemeslnictvo). Třetí skupinou jsou poddaní, ti však zůstávají *minores* bez ohledu na svůj hmotný majetek. Tento stav vzbuzoval napětí a konflikty, někteří bohatí měšťané se snažili o zakoupení šlechtického titulu.

2.1 Narození a dětská léta

Anežka se narodila 20. ledna 1211 na svátek sv. Fabiána a Šebestiána, právě den před svátkem Anežky Římské, po které dostala jméno. Anežka byla z Přemyslovského rodu, chráněného patrony vlastní krve a zároveň proslulým vládychtivou proradností a krutostí nejedné bratrovraždy. Byla nejmladší dcerou Přemysla Otakara I. a Konstancie Uherské, dcery uherského krále Bély III. Z obou rodů a od obou rodičů přinesla si Anežka jistě nejeden rys.³ S jistotou ovšem můžeme říct jedině, že po svém otci zdělila jeho pevné zdraví a zápal.

Přemysl Otakar I. sám nezažil klidné dětství. Byl prvorozený syn knížete Vladislava II. a jeho druhé manželky Judity. Vladislav II. byl zakladatelem prvního kláštera premonstrátů v Čechách. Judita zbudovala první kamenný most v Praze, nazývaný po ní Juditiným. Když se roku

¹ LUTOVSKÝ, M. *Po stopách prvních Přemyslovců. Díl III., Správa a obrana země (1012-1055)*. Praha: Libri, 2008, s. 12.

² ŽEMLIČKA, J. *Přemysl Otakar: panovník, stát a česká společnost na prahu vrcholného feudalismu*. Praha: Svoboda, 1990, s. 13.

³ PIŤHA, P. *Čechy a jejich svatí*. Praha: Comdes, 1999, s. 87.

1172 Vladislav II. vzdal vlády, byl mladý Přemysl Otakar I. vržen do rodinného zápasu o moc. Přemysl Otakar I. byl krátce markrabě moravský, po chvíli byl ale sesazen. Zúčastnil se jako velitel knížete Bedřicha bratrovražedných a krvavých bojů v roce 1185 proti novému markraběti moravském Konrádu Otovy. Přemysl Otakar I. roku 1192 vyhrál nad Konrádem Otou a nakonec zvítězil i nad českým knížetem Václavem. Císař ale nakonec udělil české knížectví jeho bratranci Jindřichu Břetislavovi, který byl i pražským biskupem. Přemysl Otakar pak utekl do Míšeňska. Po smrti Jindřicha Břetislava v roce 1197 se měl stát českým knížetem mladší bratr Přemysla Otakara, Vladislav Jindřich. Přemysl Otakar táhl do Čech proti svému bratrovi, ten se ale rozhodl vzdát se vlády nad Čechami. Přemysl Otakar byl schopný politik: pětkrát se mu podařilo, a to vždy se ziskem, změnit během sporu mezi pretendenty na císařský trůn Filipem Švábským a Otou Brunšvickým politickou linii.⁴

Přemysl se během nedobrovolného pobytu v Míšni oženil s dcerou míšeňského markrabího Oty, Adélou. Překážkou manželství však bylo příbuzenství ze čtvrtého stupně, což bylo u šlechtických rodin, mezi sebou mnohonásobně příbuzných, běžné a v tomto případě bylo možno získat od překážky papežskou dispens.⁵ Jak Adéla stárla, Přemysl se začal poohlížet po nové ženě. V té době poznal svou budoucí ženu, princeznu Konstancii, využil tedy situaci a vyžádal si u biskupa Daniela II. prohlášení manželství za neplatné. Adéla se z počátku odmítala procesu zúčastnit, ale pak, když mělo dojít k vyhlášení neplatnosti manželství pražským biskupem a Adéla nebyla před soudce připuštěna, odvolala se k papeži. Dlouholetý spor byl svěřován různým soudům, až bylo nakonec roku 1198 manželství rozvedeno. Zapuzená Adéla našla spolu s dětmi útočiště v Míšni u své rodiny, kde zemřela 2. února 1211. Až když

---

⁴ POLC, J. *Světice Anežka Přemyslovna*. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1988, s. 10.

⁵ Tamtéž, s. 10.

zemřela, uzavřel se vleklý církevní proces o platnosti jejich manželství, z kterého vzešly čtyři děti: prvorozený syn Vratislav, Markéta, Božislava a Hedvika. Přemysl Otakar se snažil zahladit stopy po svém prvorozeném synovi, proto svému synovi z druhého manželství dal také jméno Vratislav. Ten však, ale záhy zemřel.

Anežka se narodila do doby, kdy se situace v rodině začínala pomalu uklidňovat. Ve třech letech byla se svou starší setrou Annou vyslána, za doprovodu chůvy a četného doprovodu, do cisterciáckého kláštera ve slezské Třebnici,⁶ který byl prvním ženským klášteřem ve Slezsku. Zde Anežku vychovávala manželka knížete Jindřicha I. Bradatého jménem Hedvika. Kněžna vynikala projevy asketického života, založila klášter cisterciáckého řádu v Třebnici, do kterého později sama vstoupila. Její dcera Gertruda v klášteře zastávala funkci abatyše. Anežka udivovala svou novou vychovatelku, protože její nejmilejší hrou bylo hrát si na řádovou sestru a místo, aby skotačila s jinými dětmi, trávila čas na modlitbách a pobožnostech. Zde mělo své kořeny jak Anežčino rozhodnutí pro řeholní život, tak také její budoucí úcta ke svatým ostatkům. V době pobytu Anežky stála v Třebnici trojlodní bazilika s pohřební kryptou, bazilika byla zbudována v pozdně románském slohu. I když kostel založený na začátku 13. století nebyl ještě zcela dokončen, vtiskl se do mysli Anežky díky svému monumentálnímu měřítku. Legenda napsána na přelomu 13. a 14. století píše o zasnoubení Anežky s polským vévodou, pravděpodobně jedním ze synů Hedviky, po jehož smrti se Anežka vrátila na Pražský hrad.

Roku 1217 odchází Anežka Přemyslovna do premonstrátského kláštera v Doksech u Litoměřic na další výchovu. Klášter v Doksech byl podobně jako klášter v Třebnici založen královskou rodinou, založila ho Anežčina babička, královna Gertruda, manželka Vladislava II. Klášter byl

---

⁶ MIKULKA, J. *Anežka Přemyslovna*. Praha: Melantrich, 1988, s. 10.

vyhledávaným kulturním střediskem zvláště pro výchovu královských a šlechtických dcer, vyrůstala zde například dcera Vladislava II. Anežka, která byla teta sv. Anežky a zemřela roku 1228. Doksanský klášter byl Anežčinou rodinou vybrán zřejmě s ohledem na zaměření řádu, neboť klášter kladl důraz na vzdělání. Anežka prožila v klášteře v Doksech dva roky (1217–1218) v kruhu dívek ze vznešených rodů a získala zde i určité základy literárního vzdělání.⁷ Také jehlou pracovala zručně a rychle a zaběhla občas i do kuchyně něco se tam přiučit.⁸ V té době řídila klášter magistra Gilla nebo její následovnice Markéta ze Žižkova.

2.2 Sňatková politika Anežčina otce

Anežka, stejně jako její sestra Anna, si neužila rodinný život. Ve třech letech jí otec zaslíbil synu slezského knížete Jindřicha Bradatého a jeho ženy Hedviky. Byl to jejich mladší syn, starší syn se později oženil s Anežčinou sestrou, Annou. Proto byla obě děvčata poslána do Třebnice. Anežčin snoubenec však předčasně zemřel a tím se narušily všechny plány o její budoucnosti. Netrvalo dlouho a její otec Přemysl Otakar I. začal usilovat o spojení se Štaufy. Jako manžela jí vybral Jindřicha Štaufského, syna Fridricha II. Dojednané sňatky dětí byly v té době běžnou praxí. Podle zvyku v panovnických rodech byla dětská snoubenka vychována v rodině příštího manžela.⁹ Fridrich II. z rodu Štaufů ale nehodlal zůstat v Německu. Po volbě syna na římského krále se vrátil do sicilského království, kde sídlil. Za těchto okolností byl jako Anežčin opatrovník vybrán Leopold Babenberský, na jehož dvůr byla Anežka poslána roku 1219 po uzavření zasnub. Na dvoře Leopolda Babenberského se měla naučit vybraným dvorským způsobům jako budoucí manželka Jindřicha Štaufského, syna Fridricha II. Zde Anežka se svými sloužícími vycházela do města a obdarovávala žebráky jídlem a

---

⁷ Tamtéž, s. 10.

⁸ PIŤHA, P. *Příběh a odkaz sv. Anežky Přemyslovny*. České Budějovice: Studio Gabreta, 2010, s. 15.

⁹ KADLEC, J. *Bohemia Sancta*. Praha: Česká katolická charita, 1990, s. 167.

chudý lid prostými almužnami. Jediným přítelem, kterého zde měla, byl mnich, člen řádu menších bratří. Ten Anežce hojně vyprávěl o sv. Kláře a Františkovi z Assisi. V této době měla církev vsutku mimořádnou pozici a také se začal rozšiřovat kult sv. Františka z Assisi a sv. Kláry. Anežka se na dvoře Leopolda měla možnost seznámit s rytířskou kulturou, která byla v Čechách až za vlády krále Václava I., poznala i stavební činnost velkých cisterciáckých klášterů.

Za pěstouna Jindřicha byl vybrán kolínský arcibiskup Enlbert. Oba mladí snoubenci byli místně příliš vzdáleni, nemohli si zvyknout jeden na druhého, pokud se vůbec kdy sešli. Leopold Babenberský se o to sotva zasloužil, protože velmi brzo zahájil politiku, diplomatickou hru protichůdnou polickým zájmům Přemysla. Když Přemysl roku 1228 začal naléhat na uzavření sňatku, mladý Jindřich odpověděl, že si Anežku nikdy nevezme. Později se oženil s Markétou Babenberskou.¹⁰

Ve svých 14 letech, roku 1225 se Anežka vrátila domů, doma prožila v kruhu rodinném ještě osm let se svým otcem Přemyslem Otakarem I. a matkou Konstancií. Z jejích sourozenců byli v Praze ještě starší bratři Václav a Přemysl a pravděpodobně i sestra Blažena, Anežčina sestra Anna byla tou dobou již provdaná za syna Hedviky, polského vévodu Jindřicha. K dvorské společnosti patřila i Václavova snoubenka, Kunhuta Štaufská. Sídlem českého krále byl ještě v té době starý románský hrad opevněný plnými věžemi, s palácem o jedné aule a jediné obytné místnosti v patře, odkud byl přístup do kaple Všech svatých. Románského slohu byl i zbylý areál Pražského hradu.

Přemyslovo zklamání z pokažených námluv, v jejichž pozadí byla několikanásobná diplomatická intrika, přenáší někteří historikové i na jeho dceru.¹¹ Její víra jí pomohla projít těžkou zkušeností zprvu opatrně

---

¹⁰ SOUKUPOVÁ, H. *Anežský klášter v Praze*. Praha: Odeon, 1989, s. 34

¹¹ KADLEC, s. 167.

zastíraných politických intrik. Za svého pobytu v Rakousku tak poznala, že ve světě diplomacie, kde hrála bezděčnou roli, v boji o moc jde jen o úspěch bez výběru prostředků, kterými ho bylo dosaženo. Na začátku roku 1226 vpadl Přemysl do Rakous, aby zde pomstil na Leopoldovi Babenberském zákeřnou zradu. Vpád do Rakous byl však neúspěšný, Přemyslův záměr byl znemožněn ještě dříve než došlo k trestní akci. V Čechách se roku 1226 objevil kazatel Konrád z Hallu, jenž hlásáním křížové výpravy odvedl Přemyslovi část vojska, které přijalo kříž, a nechtělo již bojovat za českého krále.

Jako dcera mocného a žádoucího politického spojence nezůstala Anežka dlouho ušetřena dalších sňatkových kombinací, běžných v tehdejší panovnické praxi.¹² Na jaře roku 1226 do Prahy zavítalo poselstvo anglického krále Jindřicha II. Plantageneta s žádostí o její ruku. Možné spojení obou rodů Přemyslovců a Plantagenetů bylo nebezpečné pro Fridricha II., který pod tlakem papeže Řehoře IX. musel uskutečnit dlouho odkládanou křížovou výpravu. Ve snaze pojistit si mocenského spojence rozhodl se císař vyjít vstříc Přemyslově snaze o spojení přemyslovského a štaufského rodu a napravit urážku, kterou svým sňatkem způsobil jeho syn českému králi i celému království. Roku 1228 v době, kdy v Praze pobývalo anglické poselstvo, požádal sám Anežku o ruku. 28. června 1228 vyplul císař na křížovou výpravu do Palestiny, tehdy skončily i styky českého krále a krále anglického.¹³

7. listopadu 1228 se královská rodina zúčastnila slavnostního svěcení kostela cisterciáček v Oslavanech a 27. listopadu svěcení cisterciáckého kostela na Velehradě. Výstavba nových klášterů signalizovala nástup gotického slohu a zároveň počátek působení cistercko-burgundské tradice, ta souvisela s úmyslem královny

---

¹² SOUKUPOVÁ, s. 33.

¹³ Tamtéž, s. 34.

Konstancie založit ženský cisterciácký klášter, na tento klášter získala štědré dotace od svého manžela Přemysla Otakara I.

V prosinci roku 1230 zemřel král Přemysl Otakar I. Vlady se po něm ujal jeho syn Václav I., od roku 1228 korunovaný český král. Do počáteční doby jeho vlády spadají poslední pokusy o Anežčiny zásnuby. Roku 1231 Jindřich VII. prohlásil manželství s Markétou Babenberskou za neplatné. Jako důvod uvedl dřívější závazek k Anežce, pravý důvod však byla snaha o samostatnou vládu v Německu, pro níž se snažil získat vlivného spojence. Jeho nabídka nebyla lákavá ani pro Anežku, ani pro českého krále, který setrval na straně císaře. Ve snaze zmařit rozvodové plány svého otce, obnovil císař svou žádost o Anežčinu ruku.

Anežka mezitím vyrostla v osobnost neobyčejné duchovní síly, a o svém životě začala rozhodovat sama. Pravděpodobně po delších úvahách a přípravách se Anežka rozhodla přijmout nejnovější řeholi své doby, která přinesla mravní obrodu náboženského života. Toto rozhodnutí jí dodalo sílu odmítnout nabízenou ruku císaře. Nestalo se tak ale bez vědomí Václava I., ani papež si nepřál spojení Přemyslovců s rodem Štaufů a její úmysl podpořil laskavým dopisem, schválil a potvrdil její předsevzetí a přijal jí za svou duchovní dceru. Podle legendy Václav I. oznámil poselstvu sestřino rozhodnutí poslům císaře a ten dobrý úmysl panny velmi chválil, poslal jí dary a četné ostatky a v dopise ji povzbudil, aby co začala, také šťastně dokončila.¹⁴

2.3 Seznámení se s idejemi Anežčiných předchůdců

Do doby, kdy se Anežka rozhodla přijmout řeholní roucho sv. Františka, řád prošel mnoholetým vývojem. Hlavním ochráncem díla apoštola chudoby byl kardinál Hugolin (Řehoř IX.), který z nadšených zástupců shromážděných kolem zakladatele záměrně vytvářel pevně uspořádanou

---

¹⁴ Tamtéž, s. 35.

společnost.¹⁵ Dílo Františka i Hugolina vzniklo z jiných pohnutek a za jiných společenských poměrů, než tomu bylo u jiných řádů. Zakladatelé starších řeholních komunit se sdružovali pospolu, rozhodli se žít v samotě a usilovat o spásu duše. Jejich tělesná práce přinášela užitek celému klášteru jako celku. Od vzniku benediktýnů a různých větví tohoto řádu v 6. století došlo k změnám v hospodářské a kulturní struktuře Evropy, vzešla potřeba nové řádové organizace, kde byla pozornost věnována pomoci bližním. Ve 12. století vznikl řád, který vzešel z izolovanosti někdejších komunit, tento nový řád se přibližoval do nově vznikajících městských celků. Tato reforma řeholního života však již na přelomu 12. a 13. století nestačila. Ohromný rozmach hospodářství urychlil zakládání a rozvoj středověkých měst, která se stala střediskem vzdělanosti, kterou šířili kněží a vzdělaní laici. Toto období hospodářského a kulturního rozmachu mělo za následek úpadek mravů kněžstva i laiků. Narůstající společenské disproporce vedly k reformním požadavkům, které vyústily v řadu lidových hnutí. Skupina chtěla návrat k prvotní církvi a chudobě. Bylo třeba takového řádu, který by byl v nejužším sepětí se všemi vrstvami vyvíjející se městské společnosti. Právě tuto duchovní reformu ve středověku provedl František z Assisi, který žil v letech 1182 až 1226.

František se narodil roku 1182 jako syn bohatého obchodníka, během svého života přišel do styku s aktuálními potřebami nejširších městských tříd a jeho bystrý a neobyčejný duch nezůstal vůči potřebám své doby netečný. Jako již mnozí před ním zvolil také on v duchu evangelia cestu chudoby a začal kázat mezi lidem, postupně vzniklo bratrstvo, pro jehož potřeby sepsal František stručná životní pravidla, která roku 1209–1210 předložil římské kurii ke schválení. Papež Inocenc III. se rozhodl využít Františkovu duchovní sílu ve prospěch církve. Na počátku 13. století vznikl nový mnišský řád, který se podílel na duchovní správě obyvatel. Jeho existenční podmínky byly zcela nezvyklé: neměli

---

¹⁵ Tamtéž, s. 37.

ani osobní ani kolektivní vlastnictví, požadavek chudoby se vztahoval i na konventní domy. Bratři se živili prací, za kterou získali odměnu, nikdy však ne peníze, pokud nestačila, směli prosit o almužnu.¹⁶ Členové řádu kladli důraz především na činnost kazatelskou a misionářskou, působili jako lidoví kazatelé. Aktuálnost těchto idejí spolu s nadnárodním charakterem řádu umožnila pronikání menších bratrů do všech koutů tehdy dostupného světa. Původní pravidla již nevyhovovala rozvětvenému společenství, v němž vznikala nevole. V této době již zasahoval do chodu řádu Hogolin, který vytvořil z volného společenství řádovou instituci. V následujících letech se František pokoušel formulovat novou řeholi. Výsledkem jejich úsilí bylo nové, definitivní znění řehole. František se stal hlavou řádu, roku 1223 byla tato nová řehole schválena papežem Honoriem III. Nedílnou součástí Františkova bratrstva byla i ženská část, jenž za svůj vznik vděčila Františkově náklonnosti ke sv. Kláře.

Sv. Klára, stejně jako sv. František, pocházela z Itálie. Narodila se v Assisi roku 1194 také do šlechtické rodiny. Ještě jí nebylo ani dvacet let, když se začala zajímat o učení sv. Františka. Před sňatkem, který domluvili její rodiče, údajně utekla do kostela Panny Marie a ani na nátlaky své rodiny se nevrátila domů. Po čase se rozhodla vstoupit do benediktinského kláštera v Abbadesse. Roku 1212 složila do Františkových rukou řádové sliby a stala se spoluzakladatelkou budoucího samostatného řádu. První řádové sestry s Klárou v čele byly umístěny ke kostelu svatého Damiána poblíž Assisi. František jim udělil řádová pravidla, která odpovídala způsobu života menších bratrů.¹⁷

Bývalo zvykem, že šlechtici a šlechtičny odcházeli do kláštera, kde se věnovali studiu a modlitbám, bratři a sestry z chudých tříd pak vykonávali služební práce. V ženských klášterech bylo zvykem, byla-li

---

¹⁶ SOUKUPOVÁ, H. *Anežský klášter v Praze*. 2. vydání. Praha: Vyšehrad, 2011, s. 39.

¹⁷ Tamtéž, s. 41.

sestra ze šlechtického rodu, že byla nazývána chórovou sestrou a měla služebnou sestru, která jí pomáhala. František i Klára toto společenské dělení ve vlastních klášterech zrušili. Všichni byli bratry a sestrami a dělali vše společně. Také ženská řádová komunita potřebovala pevná řeholní pravidla, proto kardinál Hugolin udělil Klářinu konventu řeholi svatého Benedikta a řeholní ustanovení, která sám vypracoval. Stejně jako život menších bratrů, tak i život sester nabýval odlišných forem, které se nekryly s původními představami jejich zakladatele. František nabádal k zachování evangelické chudoby. Anežka získala nejspíše zprávy od německých minoritů a ideály sv. Františka a Kláry přijala za své. Stejně jako Klára se zasazovala o prosazení řehole, která by sestram umožňovala žít v úplné chudobě.¹⁸

Další osobností, která ovlivnila Anežčina rozhodnutí, byla její sestřenice Alžběta Durinská, jejíž otec uherský král Ondřej byl bratrem Anežčiny matky Konstancie¹⁹. Alžběta po smrti svého manžela opustila dvůr a věnovala se péči o chudé. Její rozhodnutí způsobilo pobouření, aby nekompromitovala rod, byla odsunuta do Marburku, kde v roce 1228 založila špitál pro nemocné. Alžběta zemřela 17. listopadu 1231 na následky vyčerpání a následujícího roku zahájil kazatel Konrád, kanonizační proces, Alžbětín hrob se stal místem zázraků a klášter sv. Františka, kde byla pohřbena, místem častých poutí.

V této době, kdy Alžběta obětovala ideálu chudoby svůj život, přijala reformní náboženské myšlenky za své i Anežka. Na rozdíl od Alžběty bylo pro Anežku charakteristické rozumnější a uvážlivější jednání, které jak v otázce chudoby, tak i v otázkách řádových pravidel mělo přinést trvalé výsledky. Jako královská dcera věděla, co potřebuje přemyslovský stát a také si uvědomovala svou povinnost vůči zemi. Zřekla se svého společenského postavení, aby její rozhodnutí nevedlo ke

---

¹⁸ KYBAL, V. *Svatá Anežka Česká: historický obraz ze 13. století*. Brno: L. Marek, 2001, s. 86.

¹⁹ PIŤHA, *Příběh a odkaz sv. Anežky*, s. 30.

konfliktu s královskou rodinou. Anežka spojila františkánské ideje s dokonalým vladařským uměním, zapojila Čechy do duchovního i kulturního evropského proudu.

Další významný vliv na svatou Anežku měla světice Ludmila. Je zajímavé, že tento fakt je často opomíjen, ale jisté je, že pokud sv. Anežka žádala nějakého světce či svěťici o přímluvu, pak často opakovala jméno svaté Ludmily. Svatá Ludmila bezpochyby svou mateřskou ochranou bděla nad Anežkou. „Kult sv. Ludmily se prosazoval jen zvolna a koncentroval se u jejího hrobu, postupem času kult světice rostl. Její svátek se uvádí v kalendáriu olomouckého biskupa Zdíka z r. 1137; svátek 16. září tam byl pak připsán kolem r. 1200.“²⁰ V době, kdy žila svatá Anežka, rozvoj úcty ke sv. Ludmile výrazně vzrostl. Svatá Ludmila byla, je a bude vzorem hluboké víry, lásky k bližním, péče o chudé a potřebné, ale především je vzorem svým výrazným odmítnutím světské moci, podobně tak jako svatá Anežka vynikala svou láskou k chudým a trpícím lidem.

O Ludmilinu kanonizaci se v letech 1143–1144 zasloužil papežský legát, kardinál Quido de Castello, který v Praze pobýval na dlouhodobé vizitaci. Za biskupa Daniela I., v letech 1148–1167, se Ludmiliny ostatky uložily do několika oltářů pražské diecéze. Do svého iluminovaného rukopisu díla *sv. Augustina* (*De civitate Dei*) si dává biskup Daniel II. mezi české patrony vymalovat i sv. Ludmilu. K rozšíření kultu sv. Ludmily dochází zejména v gotice, kdy se např. ve svatojiřském klášteře za abatyše Kunhuty, nejstarší dcery krále Přemysla II., slavily oba Ludmiliny svátky, jak martyrium 16. září, tak i přenesení ostatků 10. listopadu. Během vlády Karla IV. byl nad hrobem sv. Ludmily vybudován náhrobek vysoké umělecké hodnoty. Jeden z prvních životopisů sv. Ludmily byl napsán mnichem Křišťanem, který byl Ludmiliným pravnukem a synem

---

²⁰ KADLEC, J. *Přehled českých církevních dějin I*. Praha: Zvon, 1991, s. 41.

Boleslava II. V baroku byl její životopis zpracován v díle *Vitae sanctorum* (Život svatých) z roku 1625.²¹

Anežku ovlivnila řada dalších osobností spojených s rodem Přemyslovců, byť se s nimi kdy osobně nesešla. Zнала osud nevlastních sourozenců, nebyl jí lhostejný úděl bratra Vratislava a znala i osud sestry Markéty provdané za dánského krále Valdemara. Vedle Anežky vyrůstal i její bratr Václav, chlapec děsící se úderů zvonů a známý chorobnou bází ze zlatého kovu, který vyrostl v muže, na němž bylo možno jasně rozpoznat znaky rodové degenerace.²² Je jisté, že útlumy jeho vůle blízké depresím ho dovedly na řadu měsíců odvést od vladařských povinností. Byl to člověk jemného citu, podléhající vlivům rodičů, chorobně podezřívavý a v závěru života důvěřující jen svému nejbližšímu okolí. Anežka viděla vyrůstat také jeho děti. Silné pouto ji vázalo s její sestrou Annou, provdanou do Polska, toto vzájemné pouto vzniklo během doby, kdy společně sdílely léta výchovy v cizím prostředí třebsnického kláštera.²³

---

²¹ KADLEC, *Bohemia Sancta*, s. 43.

²² PIŤHA, *Čechy a jejich svatí*, 1999, s. 87.

²³ PIŤHA, *Příběh a odkaz sv. Anežky*, s. 34.

3 ZALOŽENÍ ŠPITÁLU SV. FRANTIŠKA

Přemyslovská dynastie zvyšovala a prezentovala svoji nově nabytou královskou důstojnost a postavení ve společnosti mnohými projekty. Jejich úsilí vedlo k myšlence zavedení prvních klášterů a špitálů. Špitály v této době poskytovaly jisté základní ošetření, ale v některých případech i útulek trvalého rázu. Dále pak zabezpečovaly péči duchovní jako zpovědi, poslední pomazání, pohřby atd. Zprvu také špitály sloužily jako přístřeší unaveným poutníkům. Ve větších městech do špitálů přicházelo najít útočiště mnoho žebráků a chudiny. V dobách častých epidemií, zde žebráci a chudáci umírali. Špitál, představoval místo posledního odpočinku a spočinutí.

Doba Anežčina života byla provázena velmi obtížnými sociálními a společenskými podmínkami. Války byly vedeny neustále, křížová tažení s sebou nesla další utrpení.²⁴ Anežka již v mládí poznala mnoho dobrých a ctnostných žen. Zaujaly jí skutky její sestry Anny a jejího manžela, ale nejvíce byla ovlivněna zprávami o své sestřenici Alžbětě Durynské, která založila útulek a špitál pro nemocné, staré a pro lidi bez možnosti obživy a domova. Anežka obdivovala svou sestřenici Alžbětu, která do svého špitálu sama docházela a starala se o nemocné, za což byla krátce po své smrti svatořečena.

Pod dojmem příkladů ze svého okolí a v souvislosti se stále zřetelnějším příklonem k církevnímu prostředí iniciovala Anežka vznik pražského špitálu. Jeho počátky a počátky prvního zaalpského kláštera řeholních sester Františkova řádu spadají do období převratných změn, kdy z osad románského podhradí vznikalo svobodné královské město obehnané hradbami a nadané vlastními privilegii.²⁵

---

²⁴ Tamtéž, s. 29.

²⁵ SOUKUPOVÁ, s. 47.

Na stavbu kláštera a špitálu se Anežka rozhodla věnovat celé své věno a od dalších příbuzných získala pro klášter další majetek. Postupně začala chápat, co je to svatá chudoba, inspirována zřejmě korespondencí se sv. Klárou. Před tím bez rozpaků přijala od své matky Konstancie majetkové zabezpečení kláštera. Po poučení Klárou se na jaře roku 1238 zřekla veškerého majetku ve prospěch špitálního řádu. Špitál sv. Františka z Assisi založila roku 1232 a byl kopií špitálu Alžběty Durynské v Marburku. Konstacie, její matka, jí na stavbu špitálu věnovala pozemky koupené Na Poříčí u sv. Petra, kde původně sama chtěla postavit cisterciácký klášter. Anežka na břehu Vltavy, na pozemku věnovaném jejím bratrem, stavěla i minoritský klášter mužský a ženský, dnes obecně známý pod jejím jménem, nebo pod místním názvem Na Františku.²⁶ Byl to ojedinělý počín, první svého druhu u nás. Toto počínání se později rozšířilo i do jiných českých měst. Dne 21. března 1234 vydal Anežčin bratr Václav I. ochranný list, kterým potvrdil obdarování a výsady klarisek a s nimi spojeného špitálu. Na fundátorštinu prosbu Řehoř IX. podřídil 30. srpna 1234 klášter i špitál Svatému stolci. Anežka každý den řešila různé záležitosti obrovského klášterního majetku.²⁷ Spravovala statky, podepisovala smlouvy, byla tím svázána a zatížena. Mívala také strach o všechno, co spadá pod její správu. Chudoba, o níž hovořila sv. Klára, pro ni znamenala svobodu. Řešila otázky špitálu, který se rychle rozrůstal, staralo se o něj dobrovolné společenství pracovníků a také řádové sestry. Anežka oddělila špitál od kláštera a společenství předala statky a domy. Později podpořila výstavbu nových špitálů i v jiných českých městech, např. v Chebu, Stříbře nebo Klatovech. Také v Praze byla potřeba zřídit nový špitál, a tak díky Anežčině podpoře vznikl nový špitál u staroměstské strany Juditina mostu. Vznikla tak hustá síť sociální péče.

---

²⁶ Tamtéž, s. 22.

²⁷ PIŤHA, *Příběh a odkaz sv. Anežky*, s. 38.

Roku 1235 královna Konstancie opětně potvrdila bratrstvu všechny majetky, což potvrzuje i papež. Domácí válka mezi Václavem I. a jeho synem Přemyslem Otakarem II. byla v srpnu roku 1249 urovnána symbolicky na půdě jejího kláštera.²⁸ Oba zmínění panovníci zahrnovali Anežku přízní, a z jejího dvojkláštera klarisek a minoritů vybudovali v tehdy novém gotickém slohu nádherný architektonický komplex, s kostely sv. Františka a Nejsvětějšího Salvátora.

3.1 Anežský klášter

Přesné datum založení kláštera a špitálu neznáme. Bez pochyb se tak stalo hned na počátku Václavovy vlády, pravděpodobně roku 1231, kdy byla ukončena jednání o Anežčině sňatku. V pramenech se nejdříve vyskytuje zmínka o špitálu, jemuž postupuje královna Konstancie statky, které koupila za 1 500 hřiven zlata. Poloha kláštera i kostela v blízkosti komendy německých rytířů u kostela sv. Petra Na Poříčí dosvědčuje, že král Václav s královnou Konstancí usilovali o získání tohoto území pro Anežčinu duchovní fundaci. Stavba kláštera postupovala rychle, protože již 21. března 1234 byl klášter ke cti sv. Františka postavený. Král Václav I. udělil klášteru a špitálu veškeré svobody, privilegia, která do té doby náležela jen kostelu vyšehradskému, poskytl mu i ochranu před vojenskými vpády, královskou klatbou hrozil všem, kdo by porušili právo azylu. Velké privilegium dosvědčuje, že na Anežčině díle měl zájem sám král a plně ho zaštitil. Již od počátku nešlo o běžný klášter, ale o královskou fundaci, což ovlivnilo i architektonický charakter.

3.2 Architektura Anežského kláštera

Již od počátku byl klášter plánován jako komplexní stavební útvar velkolepé koncepce. Je zřejmé, že Anežka zamýšlela zbudovat klášterní areál, který by měl veškeré prvky nutné ke svému provozu.

---

²⁸ KUBÍN, P. *Sedm Přemyslovských kultů*. Praha: Togga, 2011, s. 258.

Architektonický komplex sloužil jako dva kláštery - ženský a mužský. Oba konventy sousedily, ale život v nich probíhal odděleně. Žebravým minoritům patřila část kostela sv. Barbory, klariskám areál s kostelem sv. Františka. Oba kláštery měly svou vlastní kvadraturu - čtvercovou rajskou zahradu lemovanou ambitem, nad níž byly umístěny jednotlivé cely.

Kostel sv. Františka tvořil v první fázi podélný, ploše uzavřený dvoulodní prostor o třech klenebních polích, s vysokou hlavní a nižší užší boční lodí po jižní straně. Hlavní loď měla v 1. patře tribunu, přístupnou portálem ze severní zdi. Tato nejstarší část kláštera byla dostavěna roku 1234, kdy došlo k vysvěcení kostela.²⁹ Prolínají se zde ve stylu cisterciáckých klášterů z Burgundska pozdně románské a gotické prvky. Východní budova konventu klarisek, protažená až k Vltavě, obsahovala spojovací chodbu v jižní části, plochostropou kapitulní síň, schodiště do patra, kde se nacházel dormitář (ložnice) a za schodištěm refektář (jídlna). Z refektáře vedla úzká chodba vedoucí ke kuchyni a dalším hospodářským místnostem v severní části. Západní průčelí konventu tvořil ambit s osmi klenebními poli v každém rameni a s arkádami.

Výstavba pokračovala v letech 1238–1245. Současně s nově stavěným dvoupatrovým chórem sv. Františka byl zbudován Anežčin soukromý palác, vzápětí přebudovaný na kostel Panny Marie pro potřeby sester. Roku 1248 zde byla pohřbena královna Kunhuta. Anežka si pro sebe vyhradila patrový přístavek hranolovité věže se soukromou oratoří v přízemí, odkud okénkem sledovala mši a také přijímala svátost oltářní. Přízemí bylo zaklenuto křížovou klenbou, první patro žebrovou klenbou, se vstupem do klášterní zahrady.

V tentýž čas vznikl při konventu sester ambit s šesti klenebními poli, velká kuchyně zaklenutá klášterní klenbou a u jižní ohradní zdi

---

²⁹ SOUKUPOVÁ, s. 51.

vrátnice. Ambit kláštera menších bratří, stavěného na místě špitálu v letech 1238–1245 a dostavovaného kolem roku 1340 a 1380, se rozkládal po jižní straně kostela sv. Františka. Součástí západního traktu byla kaple sv. Barbory, která sloužila jako původní pohřební kaple klarisek. V současnosti je ambit klarisek zachován jen v západním křídle a nacházejí se zde hlavice s raně gotickými listy. Podélný presbytář kostela sv. Františka o dvou klenebních polích a pětibokém závěru, s jednoduchými příporami a raně gotickými listovými hlavicemi byl budovaný v letech 1234–1245 a se svojí architekturou se řadí k pokročilému stupni rané gotiky.

V průběhu staletí byl klášter přestavován, dostavován a za husitských válek vypleněn. Během 70. let 14. století prošel areál přeměnou v tzv. „českou“ gotiku, po té klášter chátral až do období po roce 1556, kdy se jej ujali dominikáni. Dominikáni zaměřili péči hlavně na budovu konventu klarisek, budovy konventu minoritů byly prodány či dány do nájmu. Budovy klarisek nechali roku 1570 renesančně přestavět, klarisky se do tohoto areálu vrátily v roce 1629. Po roce 1750 nechali dominikáni přestavět klášter do barokního slohu. Roku 1782 byl zrušen dekretem Josefa II., poté byl odsouzený ke zbourání, prostory zrušeného kláštera byly přeměněny na desítky malých bytů pro chudé vrstvy pražského obyvatelstva. Prostory kláštera a přilehlá oblast Na Františku byly až do 30. let 20. století synonymem sociálního ghetta pražské chudiny. Po asanaci částí čtvrti Na Františku od třicátých let pak až do konce 80. let 20. století probíhala rekonstrukce klášterních budov. Během rekonstrukce byl celý komplex, včetně interiérů, navrácen do původní gotické podoby a všechny barokní a renesanční změny byly tedy odstraněny, rekonstrukce skončila v roce 1986. Od roku 1963 je majitelem kláštera Národní galerie, klášter získal statut národní kulturní památky. První expozice Národní galerie tu proběhla v roce 1980.

V klášteře je od listopadu 2000 stálá expozice středověkého umění v Čechách a střední Evropě 1200–1550.³⁰

3.3 Přemyslovské mauzoleum

V rámci studia příslušníků přemyslovské dynastie byly postupně zkoumány i pozůstatky českých králů.³¹ Antropologicko-lékařský průzkum byl uskutečněn Národním muzeem ve spolupráci s Kanceláří prezidenta republiky i s dalšími institucemi. Se závěrečnou úpravou klášterního areálu v Praze Na Františku pro potřeby Národní galerie se naskytla příležitost v roce 1983–1984 prozkoumat ještě pozůstatky chybějících členů královské rodiny - především hrob krále Václava I. a jeho ženy Kunhuty Štaufské. Byl rovněž proveden pokus o nalezení hrobu Anežky Přemyslovny. Nový průzkum navázal na již dlouho prováděné práce v tomto objektu, přímo pokračoval v archeologickém výzkumu I. Borkovského, uskutečněném v roce 1941. Výzkum odhalil v půdorysech kostelů hroby a byla objevena kamenná hrobka před oltářem, jejíž víko bylo již dříve odstraněno a rovněž východní čelo bylo pozdějšími pohřby rozrušeno. Na dně hrobky byla objevena kostra muže, uložená v natažené poloze. V hrobě nebyla objevena insignie, nýbrž jen jednoduché spínadlo rubáše. Objevitel I. Borkovský nepokládal hrob za královský, kostra byla po archeologickém výzkumu ponechána na místě nalezení a hrob byl překryt betonovou deskou. Mimořádná poloha hrobu a výstavnost hrobky ukazovaly na hrob zakladatele kostela, kterým byl Václav I., proto po konzultaci s pracovníky Archeologického ústavu ČSAV v Praze a se souhlasem Národní galerie přikročili v roce 1983 ve spolupráci s Pražským střediskem památkové péče k novému průzkumu hrobu. Ukázalo se, že kostra patří asi 50letému muži, při porovnávání s ostatky Přemysla Otakara I. a Přemysla Otakara II. vykazovala řadu

---

³⁰ Národní Galerie. *Středověké umění v Čechách a Střední Evropě* [online]. [cit. 2013-04-18]. Dostupné z: <http://www.ngprague.cz/cz/4/sekce/klaster-sv-anezky-ceske/>

³¹ VLČEK, E. *Osudy českých patronů*. Praha: Zvon, 1995, s. 210.

totožných morfologických charakterů, což umožnilo připsat kostru Václavu I.

V sousedství, v prostoru kaple Panny Marie, tentokrát v prostorách ženského kláštera, byla objevena opuková hrobka s kosterními pozůstatky. I tento hrob byl I. Borkovským v roce 1941 po prozkoumání opětovně uzavřen. Archeologové ponechali kostru v hrobě v původní poloze, neboť ani v tomto případě zde nebyly nalezeny žádné předměty, které by naznačovaly, že se jedná o královský hrob. V roce 1984 byl hrob opět otevřen a detailně prozkoumán. V hrobě ležely pozůstatky ženy, ale chyběla zde lebka. Z nálezové zprávy I. Borkovského se však dozvídáme, že během výzkumu na jaře 1941 se neznámý pachatel vloupal do uzamčeného kostela a lebku z hrobu odnesl.³² Pachatel se zřejmě domníval, že jde o hledanou lebku Anežky Přemyslovny, zcizena ale byla lebka královny Kunhuty.

Po smrti Václava I., který byl pohřben v klášterním kostele, se Anežka soustředila na spásu svého rodu. Vedena příkladem durynských lantkrabat se rozhodla vybudovat při svém klášteře důstojné mauzoleum Přemyslovců.³³ Dle Heleny Soukupové, která se klášteru sv. Anežky detailně věnovala, založila Anežka spolu se svým synovcem, králem Přemyslem Otakarem II., v roce 1261, pravděpodobně na den jeho korunovace, východně od kaple Panny Marie kostel Nejsvětějšího Spasitele (Salvátor), snad zamýšlený jako rodové pohřebiště. Ke stavbě královského pohřebiště byl povolán mistr obeznámený francouzskou gotikou. Jeho dílem je projekt svatyně o dvou klenebních polích a pětibokém závěru, zjevně jednoduchá stavba, kterou vymezuje vzosný, členěný vnitřní prostor nesoucí znaky severofrancouzského slohu. Stavbu započatou mistrem znalým francouzské klasické gotiky ukončila v polovině 60. let domácí huť, která navazovala na starý sloh

---

³² Tamtéž, s. 211.

³³ SOUKUPOVÁ, s. 141.

středoevropského prostředí. Po určité fázi výstavby bylo nutné práci přerušit, aby nedošlo k destrukci. Po ukončení pauzy nastoupila nová huť. Ve svatyni byla vybudována krypta pod oltářem Spasitele, určená pro pohřeb panovníka a jeho rodiny. Byla objevena při obnovovacích pracích v roce 1901 a následně v době archeologického výzkumu I. Borkovského, její středověký původ a mimořádný význam však nebyl rozpoznán. Projekt královského pohřebiště měl vzor v programu francouzského krále Ludvíka IX., který dal krátce před polovinou 13. století přistavět pohřebiště francouzských králů v Saint Denis a do něj dal přenést pozůstatky všech dosavadních panovníků Francie.

Osud pozůstatků krále Václava I., který zemřel 22. září 1253, byl komplikovaný. Václav zemřel během lovu na svém dvoře v Počáplích u Berouna, jeho syn a následník Přemysl Otakar II. pobýval tou dobou v nově nabytých rakouských zemích a nemohl se hned vrátit, proto byla králova smrt po určitou dobu zatajována a král byl prohlašován za nemocného. Václavovo tělo bylo nabalzamováno a vyjmuté vnitřnosti byly pohřbeny v kostele Nanebevzetí Panny Marie v Počáplích, nabalzamované tělo bylo tajně převezeno do Prahy. Přemysl Otakar II. se vrátil teprve 17. listopadu a teprve potom se konal královský pohřeb. Po pohřebním průvodu a skončených smutečních obřadech bylo tělo uloženo v řeholním hábitu do připraveného hrobu v klášteře sv. Františka.³⁴

Královy ostatky za přítomnosti jeho nástupce Přemysla Otakara II. byly pohřbeny do rozsáhlé opukové hrobky v kněžišti, v místě, které podle staré tradice náleželo jen zakladatelům kláštera nebo jeho největším mesiašům. Nový král Přemysl Otakar II. dokončil v roce 1291 v areálu kláštera stavbu přemyslovského mauzolea, zasvěcenou Nejsvětějšímu Spasiteli Salvátorovi. Na jedné z hlavic triumfálního pásu mauzolea je Anežčina podobizna, která střeží přístup do přemyslovské krypty

---

³⁴ VLČEK, s. 212.

umístěné symbolicky: jižní křídlo kříže-vzkříšení. V roce 1296 tu byly uloženy i ostatky krále Přemysla Otakara II., než byly definitivně pohřbeny v chrámu sv. Víta. Svatyně svatého Salvátora se stala schránkou nejvýznamnějších relikvií českého království. Je zřejmé, že ve svatyni byly uloženy vzácné ostatky, které Anežka získala od papeže Inocence IV. Za Anežčina života pro ni byla připravena v pražském klášteře nika vybudovaná nad zděnou hrobkou. Typ pohřební niky byl oblíben ve Francii a v Itálii. Ostění Anežčiny niky patří k nejlépe zachovalým detailům v architektuře celého kláštera, jsou to slohově pokročilé prvky.

3.4 Založení Řádu křížovníků

Když se roku 1231 Anežka rozhodla pro založení klášterů menších bratří a sester klarisek, založila zároveň i špitál. Jeho zaměření však bylo mnohostrannější než u pozdějších nemocničních institucí. Organizace jeho života a chod vycházel z regulí podobných špitálních bratrstev tzv. rytířských řádů, jako byli např. johanité-maltézští rytíři, řády sv. Lazara a sv. Ducha. Špitál neměl být nikdy oddělen od kláštera, což bezpochyby odráželo přání přemyslovské fundátorky, která ho založila vlastními prostředky. Špitální dotace byla rozšířena o majetek, který královna Konstancie, Anežčina matka, odkoupila od Německých rytířů u sv. Petra Na Poříčí, a dále o obec Rakšice, darovanou od markraběte Přemysla Moravského. Papež Řehoř IX. ve svém dopise, který poslal Anežce Přemyslovně 18. května 1235, píše o tom, že životní potřeby sester klarisek Na Františku mají být hrazeny z příjmů statků, jimiž byl nadán špitál přiléhající ke klášteru a postavený v té době na pozemku, který byl převzat do majetku římské kurie spolu s celým objektem. 25. července 1235 následovalo další privilegium, v němž papež

ustanovuje, aby klášter i špitál byly vzaty v právo a majetek římské kurie. Majetek a statky, které klášter vlastní, se potvrzují jako právoplatné.³⁵

Anežka tímto krokem započala novou etapu duchovního zaměření kláštera Na Františku. První důležitý úkon byl učiněn, když na její žádost papež Řehoř IX. roku 1237 povýšil bratrstvo pražského špitálu na samostatný řád s řeholí sv. Augustina. Volba této řehole nebyla náhodná. Anežka již tehdy plánovala přenesení všech majetkových práv na špitál. Věděla, že charitativní dílo takových rozměrů má zapotřebí stálých příjmů. Nyní si již byla také vědoma toho, že františkánská řehole vylučuje vlastnění majetku, a proto byla špitálnímu bratrstvu určena řehole sv. Augustina, která je ve vztahu k majetku mírnější než řehole Františkova; i tímto postupem se Anežka prezentovala jako věrná naplňovatelka františkánské myšlenky.³⁶

Prvním samostatným sídlem křížovníků byl kostel a špitál u sv. Petra Na Poříčí. Chrám dnes patří k nejlépe dochovaným románským bazilikám v Praze. Roku 1252 bylo sídlo řádu přeneseno k Juditinu mostu na pravém břehu Vltavy. Zde byl vystavěn nový špitál s kostelem sv. Františka. Podle křížovnické řádové tradice sv. Anežka nový špitál i klášter křížovníků u Juditina mostu někdy navštěvovala a měla zde mít také svou celu, kde občas setrvala. Zbytky původního gotického kostela je možno vidět dodnes v kryptě křížovnického raně barokního kostela sv. Františka, postaveného v letech 1679–1688. V kryptě byly vybudovány řádové hrobky.

17. června 1252 řád získal od papeže Inocence IV. červenou šesticípou hvězdu, což později potvrdil i papež Alexandr IV. Jejich název se pozměnil na Řád křížovníků s červenou hvězdou a tak zní i dodnes. Křížovníci se velmi brzy stali jedním z nejvlivnějších a nejbohatších řádů

---

³⁵ KYBAL, s. 100.

³⁶ KADLEC, *Bohemia Sancta*, s. 170.

v českých zemích. Velkého rozkvětu řád dosáhl ve 14. století za vlády Karla IV. V této době křížovníci spravovali více jak šedesát špitálů, far a domů nejen v Čechách, ale i v Uhrách. Symbolicky na den 29. listopadu 1378, kdy zemřel císař Karel IV., zažili staroměstští křížovníci jeden ze svých nejtěžších okamžiků. Vypukl velký požár, jemuž padl za oběť nejen kostel a archiv listin, ale i několik lidských životů.³⁷

Nejvýznamněji se řád zapsal do dějin hlavně v 16. a 17. století, kdy bylo zásluhou řádu obnoveno řádné fungování pražského arcibiskupství. Roku 1561 došlo po sto čtyřiceti letech ke jmenování nového arcibiskupa, jímž se nestal nikdo jiný než velmistr křížovníků Antonín Brus z Mohelnice. I když byli křížovníci postiženi husitskými bouřemi, během kterých přišli o většinu majetku, podařilo se jim ho získat značnou část zpět a řád dosáhl ztracené prosperity. Křížovníci se stále více než na špitální práce orientovali na duchovní správu. Stalo se z nich spíše společenství kněží. Posledním velmistrem křížovníků v pozici pražského arcibiskupa byl Jan Bedřich z Valdštejna.

S novodobými dějinami křížovníků, stejně jak u jiných církevních řádů, otřásla nacistická okupace a zejména pak pozdější komunistická diktatura, během které jim byl zabrán majetek a zakázána činnost. Fungovala pouze jen komenda ve Vídni. Od poloviny 20. století probíhala náročná obnova řádu, jíž chtěl znovu plnit své poslání. Na starosti mají zejména duchovní činnost v přidělených farnostech. Řád díky své charitativní činnosti podporuje i některé nemocnice. Křížovníci dodnes nesou titul Rytířský řád křížovníků s červenou hvězdou a to i přes to, že nejsou rytířským řádem v pravém slova smyslu.

---

³⁷ Rytířský řád Křížovníků s červenou hvězdou. [online]. [cit. 2013-04-20]. Dostupné z: <http://www.krizovnici.eu/>

4 ŘEHOVNICE ANEŽKA PŘEMYSLOVNA

Anežka byla z královského rodu a mohla si pro odchod do klášterní samoty vybrat z mnoha klášterů, které již existovaly. Ona si však vybrala řád, jenž stavěl základy své činnosti na učení naprosté chudoby a zdůrazňoval péči o člověka a radost z pozemského života. Viděla v tom nápravu církve. Anežka hovořila o špitále se svou matkou Konstancí, dále se radila s řeholníky, kteří těmto záležitostem rozuměli, i s rytíři řádu křížovníků. Anežka Přemyslovna byla rozhodnuta, že do kláštera vstoupí a svůj život zasvětit práci s druhými pro druhé. Ještě před vstupem do kláštera nosila prý Anežka Přemyslovna jako znamení askeze a pokání žíněné rouchu pod zevním královským šatem.³⁸ To nebyl nikterak výjimečný jev, ale spíše charakteristický jev zbožnosti. Anežka se svěřovala papeži Řehoři IX. se svými záměry jak stavitelskými, tak i s těmi, že přijme řeholní šat.

4.1 Anežka po vstupu do kláštera

Způsob života a smýšlení každého člověka ovlivňuje především prostředí, v jakém vyrůstá. Anežka byla jako malá vychovávána v klášteře a velký vliv na ní měla její vychovatelka sv. Hedvika. Další osobností z rodu Přemyslovců, která inspirovala Anežku, byla svým příkladem kněžna Ludmila. Před vstupem do kláštera věnovala četnou pozornost svému špitálu sv. Františka, který zahájil činnost v osadě u sv. Haštala. Podpora bratra umožnila Anežce budovat stavbu vskutku velkolepě. Král Václav I. přijal na jaře roku 1233 její církevní ústav pod svou ochranu a přidělil jim četné výsady.

Do nového kláštera bylo uvedeno pět italských řádových sester, které byly vyslány z mateřského kláštera sv. Kláry v Assisi. V Legendě se doslova píše: „Když přišlo pět sester řádu svaté Kláry z Assisi, které jí

---

³⁸ MIKULKA, s. 22.

byly na její žádost přízní Apoštolského stolce poslány, přijala je s velkou duchovní radostí a byly důstojně uvedeny do vzpomenutého klášteřa.³⁹ Pokud by příchozí sestry roku 1233 měly přímý kontakt se sv. Klárou, autor Legendy by to jistě nezapomněl zaznamenat.

Anežka požádala o sestry přímo papeže Řehoře IX. a ten rozhodl o vyslání sester klarisek z Assisi. Je víc než pravděpodobné, že sestry žijící v této oblasti mluvily nejen italsky, ale také německy, čímž byla výrazně ulehčena komunikace s Anežkou Přemyslovnou, která po svém pobytu ve Vídni ovládala německý jazyk jistě. Tato okolnost mohla být právě rozhodujícím momentem při výběru sester, které byly poslány do Prahy.

Ke konci roku 1233 se k italským řeholnicím přidalo sedm českých šlechtických dívek. Následujícího roku 1234 se členkou komunity stala sama Anežka. Slavného obřadu se účastnil král i s královnou, velký počet duchovenstva, v čele se sedmi biskupy, dále šlechta a velké množství lidu. Bylo to poprvé, kdy žena z královského rodu vstoupila do tak chudého řádu. To už samo o sobě vyvolalo v tehdejší Evropě rozruch. Václav I. spolu s papežskými legáty uvedli Anežku do úřadu abatyše. I ostatním řádovými sestřím byly poskytnuty úlevy od přísných předpisů. Jako chvályhodného příkladu hodného následování se ho ve svých listinách dovolával sám papež. Pro Anežku nebyl však zřejmě konečným cílem jejich přání a usilování.⁴⁰

Hrdá Přemyslovna již tímto krokem realizovala své přání na úrovni odpovídající královské dceři a to způsobem, který byl v souladu s duchovním proudem této doby. Také postavení její i jejích ústavů bylo trvale zajištěno, právně podléhaly pouze papeži. Na prosby krále, biskupa a kapituly pražské přijal papež klášter a špitál sv. Františka do vlastnictví

---

³⁹ ŠTIVAR, J. *Legenda svaté Anežky České: Františkánské prameny II.* Český Těšín: Na Velehradě, 1994, s. 356.

⁴⁰ SOUKUPOVÁ, s. 50.

a ochrany apoštolského stolce, potvrdil jim svobody udělené již dříve králem a nadto připojil řadu dalších výsad. Roku 1234 připojil papež další dvě listiny, které byly adresovány představeným řádu menších bratří. Přikázal jim, aby ustanovili Anežku abatyší kláštera sv. Františka, také povolil Anežce, aby dle jejího uvážení mohla ulevovat sestrám od řeholních postů o chlebě a vodě a povolovat používání kožešin a bot. Tentýž den udělil papež věřícím v Čechách a v Polsku, kteří navštívili klášter sv. Františka při svěcení, řadu odpustků.

Po vzoru sv. Kláry Anežka odmítla, aby byla nazývána abatyší, a přijala titul „starší sestra“. Titul abatyše byl skutečně výsostné postavení s jistou církevní i společenskou prestiží. Např. abatyše benediktinek u sv. Jiří měla výsadní poslání při korunovaci české královny. O tomto zvyku svědčí např. i řád korunování českých králů, jak jej stanovil Karel IV.: *„Přidruží se abatyše kláštera sv. Jiří na hradě Pražském, která pro své důstojenství pozvána a požádána má se vždy účastnit korunovace královny a okolo ní stanou šlechtici a urozené paní království českého.“*⁴¹ Je jasné, že klášter benediktinek na Pražském hradě se těšil výsadnímu postavení jednak pro svou starobylost (byl založen jako první klášter na našem území r. 967) a také proto, že jeho zakladatelkou byla princezna Mlada, dcera českého knížete Boleslava I.

Anežka odmítla hodnost svého titulu, ale nezřekla se zodpovědnosti. Zachoval se text listu papeže Řehoře IX. z 9. května 1238, v němž papež chválí Anežku pro její mnohé ctnosti jako služebnici Kristovu. Tento list je často mylně vykládán jako oficiální přijetí Anežčiny žádosti o zřeknutí se úřadu abatyše. V listu však není žádný konkrétní odkaz na podobnou žádost. Tento papežův list je třeba chápat jako povzbuzující dopis, jelikož 11. května 1238 je datována bula, kterou papež Řehoř IX. zamítá reformní řeholi sv. Anežky.

⁴¹ KAREL IV. *Řád korunování českých králů: České korunovační klenoty*. Praha: Pražský hrad, 1998, s. 35-37.

Je možné, že Klára psala Anežce hned po jejím vstupu do kláštera, nebo i těsně před ním. Je jisté, že Klára vlastně ani nemusela čekat na Anežčino jmenování abatyší, protože ve chvíli kdy se dozvěděla o Anežčině úmyslu vstoupit do pražského kláštera klarisek, bylo pravděpodobné, že Anežka bude podle tehdejších zvyků na základě svého královského původu a navíc mimořádně pozitivních vztahů s tehdejším papežem Řehořem IX., vzápětí po svém vstupu do kláštera, jmenována abatyší.

První list zaslaný Klárou do Prahy je naprosto odlišný od všech pozdějších. Klára se vyjadřuje velmi uctivě a na rozdíl od ostatních dopisů používá zdvořilostního vykání. Klára si je vědoma, že píše ženě, která je dcerou váženého českého krále, o kterou projevil zájem samotný císař. Vědomí vlastní poníženosti však v listu soupeří s nadšením a láskou k nové duchovní dceři.

Anežčiny dopisy se sv. Klárou se nám dochovaly v opisech. Dále známe mnoho papežských listin, které byly inspirovány Anežčinými prosbami a dotazy. Dověšením jejích snah byl pokus dosáhnout u papeže povolení nových řádových pravidel založených na původních zásadách. List obsahující plán nových pravidel, opatřený Anežčinou pečeti, nesl počátkem roku 1237 do Říma představený jejího špitálu. Na jeho stylizaci měli nepochybně hlavní podíl františkánští rádci, přívrženci původních ideálů sv. Františka. Tímto činem projevila Anežka dojista značnou dávku důsledné rozhodnosti, založené však na hloubce osobního přesvědčení. Papežský souhlas by ovšem znamenal schválení nové nezávislé řehole.

4.2 Anežčina snaha o reformu řehole klarisek

Anežka již v roce 1237 usilovala u papeže o schválení nové řehole pro její konvent. Její žádost a text řehole, kterou chtěla schválit, se nedochoval. Anežka však stále více vnímala nedostatečnost řeholních pravidel, která vznikla pod vlivem zásahů kardinála Hugolina a která

vycházela z řehole benediktinské. Přísné postní předpisy byly nad síly obzvláště sester pocházejících z Itálie, neboť v naší zemi pro ně byla zima, ale na druhou stranu hugolinská řehole nerespektovala františkánskou chudobu. Po neschválení návrhu řehole Anežka požaduje o zmírnění postních předpisů pro její sestry a možnost používání kožešin a obuvi. Privilegium jí bylo poskytnuto v dubnu 1237.⁴²

Ačkoliv nemáme k dispozici návrh Anežčiny řehole, cenným zdrojem informací zůstává tzv. druhý list sv. Kláry, napsaný v letech 1235–1237. Lze ho bezpochyby považovat za utvrzení správnosti nastoupené cesty, na níž Anežka vykročila. Anežka se ptala na důležité věci ohledně řehole. Klára zřejmě poslala Anežce návrh řehole, pro kterou se marně snažila získat schválení od papeže, nebo jinak poukázala na podstatu těchto svých řeholních pravidel, vzhledem k tomu, že konečná schválená Klářina řehole z roku 1253 v mnohém kopíruje řeholi sv. Františka pro jeho bratry z roku 1223.

Anežka žádala o změnu řehole jen pro svůj konvent a ne pro všechny klarisky. Stejně tak postupovala i Klára, neboť v principu zůstával každý klášter klarisek samosprávný. V případě schválení řehole pro jeden klášter se však otvírala možnost, aby ji uznaly i ostatní kláštery a zažádaly o rozšíření platnosti řehole také pro svůj vlastní konvent. Je jisté, že všechny své kroky ohledně reformy řehole klarisek konzultovala Anežka se svatou Klárou. Ve svém třetím listě, který byl napsán v roce 1238, svatá Klára vyjadřuje opakovaně svou radost z Anežčiny počínání. V další části listu Klára odpovídá Anežce na její dotazy ohledně postní praxe stanovené pro sestry svatým Františkem, což prokazuje, že Anežka byla zvyklá se radit se svou „duchovní matkou“. V úsilí o schválení řehole, která by více projevovala františkánské ideje chudých sester sv. Kláry,

---

⁴² MIKULKA, s. 28.

pokračovala Anežka i později. V roce 1243 žádala znovu o schválení papeže Inocence IV., ale žádost byla opět zamítnuta.⁴³

Přátelství svaté Kláry se svatou Anežkou mělo významný vliv na postupné dotváření Klářiny řehole z roku 1253, která je v některých bodech podstatně otevřenější než Františkova řehole z roku 1223. Jedná se např. o poznámku možnosti teplejších oděvů sester. Zde je znát právě zkušenost Anežčina, protože Praha se nacházela v podstatně chladnějším pásmu než Assisi a život v místním klášteře vyžadoval teplejší oblečení. Podobná poznámka se ještě nachází ve vztahu k nemocným sestřím v VIII. kapitole zmíněné řehole z roku 1253. V této kapitole je také vyjádřeno jiné nahlížení na vztah k penězům než v řeholi Františkově, který výslovně přijímání peněz zakazuje.

4.3 Výsada chudoby a její důsledky pro Anežčin klášter

V roce 1237 bylo povýšeno pražské špitální bratrstvo na samostatný řád. Žádost o reformu řehole klarisek se v té době zatím nejevila průchodnou, Anežka po vzoru svaté Kláry žádá pro svoje společenství o privilegium chudoby. Dne 15. dubna 1238 bylo papežskou listinou jejímu klášteru privilegium uděleno. 27. dubna téhož roku udělil papež konventu bratří špitálu sv. Františka, jehož vlastnictví se Anežka vzdala, majetkovou samostatnost a přiděluje jim privilegium, aby v budoucnu nepodléhali nikomu než římskému papeži.

Sv. Klára i sv. Anežka musely zachovávat hugolínskou řeholi, která měla převážně benediktinský charakter, privilegium chudoby bylo vlastně jediným právním znamením františkánského charismatu jejich klášterů, které si na papeži vybojovaly. Na jeho základě mohly sestry žít z almužen, bez jakéhokoli hmotného zajištění. Za života krále Václava I. a jeho následovníka Přemysla Otakara II. nehrozila sestřím v Anežčině

---

⁴³ Tamtéž, s. 29.

klášteře Na Františku smrt hladem. V legendě se píše toto: „Když pak její rodný bratr pán král Václav a jiná knížata jí posílali hojné almužny, protože si chtěla zjednat přátele z mamonu nepravosti, jednu část jich nechávala na výzdobu ostatků, kostelních nádob a rouch, které všechny shromažďovala s velkou horlivostí, druhou část pak na potřeby svých sester a starala se, aby třetí byla tajně rozdávána vdovám, sirotkům, malomocným a jiným chudým, aby tak ze sebe složila břemeno pozemských statků jako velbloudí hrb a byla schopna vejít úzkou branou chudoby do věčných stánků a nesmírného bohatství nebeského.“⁴⁴

---

⁴⁴ ŠTIVAR, s. 359.

5 PROSTŘEDNICE MEZI RODINNÝMI ČLENY

Anežka byla asketická kajčnice, ale nikdy nepřestala být sebevědomou Přemyslovnou, hrdou na svůj urozený rodinný původ. Projevovalo se to tím, že nikdy neztrácela porozumění pro prospěch svého rodu. Tuto skutečnost ostatně sama výstižně vyjádřila, užívajíc pro sebe v listinách titulu- Anežka, uřednice sv. Františka, sestra českého krále (*Agnes, discipula S. Francisci soror regis Bohemorum*).⁴⁵ Anežka se snažila usmiřovat nejen zneprátelené jednotlivce, ale i větší celky, aby se předešlo válečným konfliktům. V tomto duchu byla rádkyní svému bratru. Dobové napětí v Čechách přivedlo Anežku jako královskou dceru k tomu, aby se nestala vladařkou v cizí zemi, nýbrž aby doma byla všemu svému lidu obětavou sestrou a matkou.⁴⁶

Anežčina aktivní činnost započala smrtí prvorozeného syna krále Václava, královny Vladislava. Jeho předčasná smrt změnila život jeho mladšímu bratrovi Otakarovi II. Ten byl jako mladší syn vychován pro úřad kněžský a měl později usednout na pražský biskupský stolec. Otakar měl vždy za zlé svému otci králi Václavovi úřad, který mu předurčil a Vladislavovi záviděl. Po smrti Vladislava zaujal místo prvorozeného. Dynastických problémů přemyslovského rodu využila česká šlechta, která se po léta snažila donutit krále, aby se s ní dělil o moc. Po smrti Vladislava, syna Václava, šlechta bez porady s Václavem I. zvolila 21. července 1247 jeho jediného syna Přemysla Otakara II „mladším“ českým králem – tento titul nebyl v Čechách ničím novým a i jeho otec Václav I. byl „mladším“ českým králem po své volbě za otcova života. Volba vykonaná bez Václava souhlasu se však rovnala otevřené vzpouře. Král se snažil povstání potlačit, ale většina šlechty se přidala na stranu Přemysla Otakara a Václav utekl ke svým příbuzným do Míšně.

---

⁴⁴ PIŤHA, *Příběh a odkaz sv. Anežky Přemyslovny*, s. 25.

⁴⁶ SVOBODA, B. *Blahoslavená Anežka česká: sborník ke svatořečení*. Praha: Česká katolická charita., 1989, s. 45.

Později, po několika vojenských neúspěších české šlechty, se vrátil Václav I. do Čech.

Když se Anežka dozvěděla o sporu ve vlastní rodině, otce proti synovi, pokoušela se marně obě strany smířit. Na jaře 1249 papež Inocenc IV. vyzval všechny vzbouřence pod trestem vyloučení z církve, aby se poddali svému zákonitému králi – kdo by se včas nepodrobil, měl být zbaven svých obročí a udělených práv. Proto se mnozí šlechtici vrátili ke „starému králi.“ 5. srpna 1249 se Václavovi I. otevřely brány Prahy, krále přivítali menší bratři a duchovenstvo a doprovodili ho v slavném procesí do kostela svatého Františka při klášteře klarisek. Pražský hrad však zůstal nadále v rukách Přemysla Otakara.

Na svátek Nanebevzetí Panny Marie nařídil král příměří. V klášteře se konala slavnost, kde se Václav a Otakar prostřednictvím Anežky usmířili. Přemysl uznal Václava jako jediného krále a Otakar žádal o odpuštění pro sebe a své druhy. Za Otakara se přimluvila i jeho teta Anežka. Od té doby si Otakar své tety vážil a miloval ji jako svou matku. S Přemyslem Otakarem král Václav jednal mírně, jmenoval jej s některými omezeními moravským markrabím na místo jeho mrtvého bratra.

5.1 Osudy Přemysla Otakara II.

Otakar často vyhledával tetu, snad z vděčnosti za záchranu, ale i pro její moudrost. Cenil si jí jako svého rádce, věděl, že přemyslovskou věc nikdy nezradí. Z Přemysla Otakara se stal mocný a bohatý král. Jeho moc sahala až k Jaderskému moři a k Baltu. Usiloval i o císařskou korunu, tu však získal Rudolf Habsburský. Otakar ale proti němu horlivě vystupoval. Císař Rudolf Habsburský donutil Otakara podepsat smlouvu, ve které se zavazuje ke sňatku dcery Kunhuty se synem Rudolfa. Dcera Otakara však ke sňatku nesvolila a raději vstoupila ke své pratetě do kláštera. Anežka se své praneteři věnovala, protože viděla její odhodlání a nadání.

Kunhuta se však na nátlak svého bratra Václava II. provdala, později ovdověla a jako vdova se vrátila do kláštera. Stala se abatyší u sv. Jiří. Císař Rudolf Habsburský však považoval za zradu, že nedošlo ke sňatku Kunhuty s jeho synem a Přemyslu Otakarovi vyhlásil válku.

Anežka se za Přemysla Otakara a celou českou zem neustále modlila a čekala na zprávy od Otakara, ale těch moc nepřišlo. Roku 1278 na svátek svatého Rufa byl král zabit. Anežka přežila nejen svého bratra Václava I., ale i synovce Přemysla Otakara II., jehož tragický konec silně prožívala.⁴⁷ České království pak kořistnický spravoval poručník za nezletilého krále Václava II., markrabě Ota V. Braniborský. Jeho působení v Českém království zapříčinilo hospodářský rozvrat, završený hladomorem roku 1281. Královna, vdova po Přemyslu Otakarovi II., měla u sebe v Praze syna Václava II. a jeho dvě sestry. Dvůr si udržovala pod ochranou rytířů. V polovině února roku 1279 se v noci zmocnil vdovy a dětí Ota Braniborský a dal je odvézt na hrad Bezděz. Zde s nimi zacházel jako s vězni i přes marný protest českých pánů. Braniboři vtrhli do Čech pod záminkou výchovy nezletilého královice Václava II., česká šlechta si však ponechala církevní i královské statky.⁴⁸ Královně se však z hradu Bezděz podařilo utéct, avšak mladého královice Václava nechala ve vězení. Braniboři ho ze strachu, že se mu podaří také utéct, raději odvezli do Braniborska.

5.2 Braniboři v Čechách

Smrt Přemysla Otakara II. měla pro Čechy nedozírné následky. Morava byla pustošena cizími vojsky a nebyly ušetřeny ani kláštery a kostely. Čechy zůstaly bez krále, Rudolf Habsburský si pro sebe podržel moravské markrabství, protože synovi Otakara II. bylo teprve sedm let. Ota Braniborský začal se svými vojáky plundrovat Čechy, i když měl zemi

---

⁴⁷ KOFRÁNKOVÁ, V. 26. 8. 1278. *Moravské pole. Poslední boj zlatého krále. Praha : Havran, 2006, 153 s.*

⁴⁸ PÍTHA, *Příběh a odkaz sv. Anežky*, s. 52.

chránit před násilím českých velmožů. Ke všemu přišla velká neúroda a krutá zima. Kronikáři zapsali o těch dvou letech po smrti Přemysla Otakara hrůzné zprávy. O těchto špatných zprávách slýchávala Anežka každý den.

Začátkem dubna 1279 sňal papežský legát klatbu, do níž Přemysl Otakar II. upadl, když se během sporu nechtěl podříditi králi Rudolfu Habsburskému. Toto rozhodnutí umožnilo vykonání řádného pohřbu a tělo bylo převezeno z Vídně do Znojma. To pomohlo královně k útěku – královna převzala tělo Přemyslovo ve Znojmě, ale odtud jela na své državy na Opavsku, kde si vytvořila malý dvůr. Situace v zemi se neustále přiostrňovala, Ota vyjednával s českými pány, ale vyjednané podmínky nedodržel.

Špatná situace v zemi vyvrcholila hladomorem roku 1281. Samotný klášter Na Františku byl v obležení a chudina sídlila na břehu Vltavy a v nedalekých uličkách. Společenství řádových sester žilo ve stejné chudobě jako chudina. Sestry byly vyhládlé a vysílené až k smrti. Tu a tam přicházelo jídlo od bohatých dárců, přicházely dary i ze soucitu a především proto, že Anežka byla královského rodu. V Praze se mrtví počítali na tisíce. Anežka viděla ponížení své dynastie, rozvrácenou a vydrancovanou zemi. Její klášter trpět tvrdou chudobu.

6 ANEŽČINA SMRT

Poslední dobu svého života Anežka využila jako příležitost k upření zraku na trpícího Krista. Její životopisec píše, že Anežka se v postní době vždy uchýlovala do ústraní nejen před světskými osobami, které ji navštěvovali, ale také před sestrami, následujíc příkladu Krista, který na poušti před zahájením svého veřejného vykupitelského díla se o samotě postil čtyřicet dní a čtyřicet nocí.⁴⁹ A životopisec pokračuje: „Když se tedy v řečené čtyřicetidenní době sama jediná s Bohem v popelu a žínici postila a se slzami v očích vše, cokoli v ní zůstalo lidského, dotkla se jí jednoho dne ruka Páně, životní síla celého těla začala ubývat a když slabosti přibylo, ulehla.“⁵⁰

To se stalo dle životopisce v třetí neděli postní, která v roce 1282 připadla na 1. březen, Anežka sama poznala, že její pozemský život končí a že Bůh, jemuž celý život věrně sloužila, ji volá k sobě. Oznámila to několika málo sestrám a pak se připravila na veliké setkání s Bohem. Přijala Eucharistii, která byla po léta středem jejího života, jak o tom svědčí životopisec: *„Oheň věčné lásky, jenž neustále hořel na oltáři panenského srdce, ji tak pobízel k stále úctě, že s výjimkou od něhož byla dočasně odloučena, poněvadž byla smrtelná, neboť mocně toužila po spojení s ním.“*⁵¹

V přítomnosti sester a menších bratří přijala také pomazání nemocných. Dne 2. března 1282 Anežka zemřela v kruhu svých řádových sester a zpráva o její smrti se rychle roznesla. Nejstarší prameny vždy označují úmrtní den Anežčin podle římského kalendáře „sexto Nonas Martii“ tj. 2 března, teprve později bylo datum zkomoleno a Anežčin svátek byl slaven 6. března. O 2. březnu nemůže být pochyb, poněvadž

⁴⁹ POLC, J. *Světiце Anežka Přemyslovna*. Praha: Česká katolická charita, 1988, s. 127.

⁵⁰ VYSKOČIL, J. K. *Legenda blahoslavené Anežky a čtyři listy sv. Kláry*. Praha: Universum, 1932, s. 114.

⁵¹ Tamtéž, s. 112.

skutečně v tomto roce připadl na pondělí po třetí postní neděli, jak o tom svědčí Legenda. Jinak už je to s rokem, zápis textu Legendy v Milánském rukopise uvádí rok 1281, pozdější Neplachova kronika 1282, kronikář Jindřich z Heimburku rok 1283. Velká část dalších pramenů se shoduje na datu i roku a to roku 1281, ale tento rok uváděný v pramenech je buď omylem nebo jak odvozují W. W. Seton a J. K. Vyskočil, vznikl užíváním tzv. stylu Vtělení, který počítal začátek roku ne, jak bylo zvykem od 25. prosince, ale od následujícího 25. března, tím se dá vysvětlit rozdíl a i správné datování.

Po její smrti byly tělesné pozůstatky vystaveny čtrnáct dní v chóru klášterního kostela. Podle legendy po celou dobu prý vycházela z jejího těla podivuhodná vůně. Sestry postavily její prostou rakev poblíž mříže, kam v době bohoslužeb přicházely zástupy lidí. Lidé se snažili různými předměty (prsteny, opasky,...) dotknout těla mrtvé Anežky, protože jí již považovali za svatou a relikvie používali jako lék. Klariska Jitka z Lešan se dokonce pokusila, když v kostele nikdo nebyl, odříznout si nehet z Anežčino palce u nohy.⁵² Jenže při odřezávání se z palce prý začala řinout krev, i když ji Jitka duchapřítomně setřela lněným hadříkem, krádež tak byla přece prozrazena.⁵³ Hadřík pak ještě dlouho používali jako léčebný prostředek.

6.1 Anežčin pohřeb

Anežčino tělo bylo uloženo na místo, které si sama zvolila a přichystala tak, aby byla tváří obrácená k oltáři. Po její smrti nikdo nepochyboval, o její svatosti. Tělo podle životopisce, vydávalo takovou vůni, že všichni, kdo k němu přistoupili, měli z toho neobyčejně libý požitek. Její neporušené ruce nebyly ztuhlé a tvrdé jako mrtvé, ale měkké a poddajné,

---

⁵² KUBÍN, s. 271.

⁵³ Tamtéž, s. 271.

jako by byly živé. Pocítili to ti, kteří se jich dotkli.⁵⁴ Denně po celé dva týdny sloužili uvnitř chóru minorité mši svatou, spíše k úctě Anežky světičky, než za spásu její duše. Samy sestry už byly unaveny neustálými prosbami věřících, kteří toužili spatřit tělo té, kterou považovali za světičku, proto uzavřely pevně dřevěnou rakev, do níž bylo Anežčino tělo vloženo.

Anežčin pohřeb oddálila i okolnost, že bylo třeba najít preláta, který by její tělo pochoval, sestřím a bratřím se nezdálo vhodné, aby to učinil některý z minoritů. Pražský biskup Tobiáš z Bechyně a řeholní preláti, k nimž vyslaly klarisky posly s prosbou o vykonání pohřebních obřadů, se vymlouvali, že jsou zaneprázdněni. Biskup Tobiáš z Bechyně, který usiloval o obnovení míru a pořádku v zemi, se opíral o Habsburky, aby dosáhl na Otovi Braniborském návratu dědice království, Václava II. do Čech. Politická otázka a strach z možných nepokojů proti Braniborům působily obavy, obzvláště Pražané dávali manifestačně najevo svou úctu k Anežce.

Anežka byla pohřbena v neděli 15. března 1282 generálním představeným minoritů Bonagraciou Tielcim, který během své cesty na generální kapitulu řádu, jež se měla konat ve Štrasburku, projížděl Čechami a konal zde vizitaci českým minoritům. Anežka byla pohřbena v kapli Panny Marie, která na severu přiléhala k presbytáři nejstaršího klášterního kostela sv. Františka, menší prostor zcela na severní straně byl Anežčinou soukromou oratoří. Zdá se, že tuto hrobku si dala připravit Anežka sama během svého života.

Několikrát byl učiněn pokus, aby její svatost slavnostně vyhlásil papež, ale vždy se to nějak zhatilo pro neklid a válečné doby.⁵⁵ Navíc se ztratilo její tělo. Její tělesné pozůstatky se zanedlouho staly předmětem obecného kultu. Na počátku husitské revoluce totiž sami františkáni její

---

⁵⁴ VYSKOČIL, s. 121.

⁵⁵ PÍTHA, *Příběh a odkaz sv. Anežky*, s. 59.

ostatky jako nejcennější relikvii pravděpodobně odnesli a ty pak v následujících bouřlivých letech zmizely beze stopy. V samotném klášteře byly později uloženy válečné stroje a různá zbroj, pak tu dočasně byla mincovna. Tehdy podlehly poškození i ostatní královské náhrobky, z nichž restaurátoři při obnovovacích pracích našli jen skromné kamenné. Pražský klášter klarisek byl během husitských válek vydrancován a Anežčin hrob vyrabován a zřejmě i zničen.

6.2 Tělesné pozůstatky svaté Anežky

Antropologicko-lékařský průzkum studující pozůstatky členů rodu Přemyslovců usiluje o poznání i dalších členů rodiny. Koncem minulého století poukázal p. František Ekert na existenci dolní čelisti sv. Anežky, která je umístěna mezi dalšími ostatky svatých v královské bazilice na zámku El Escorial u Madridu ve Španělsku. Ostatky odvezla z Prahy vdova po císaři Maxmiliánovi II., císařovna Marie roku 1576. Čelist zdělila po matce její dcera Jana, budoucí klariska v Madridu. Ta odkázala nashromážděné ostatky svatých Escorialu.

Čelist je uchovávána v otevíracím oltáři Zvěstování Panny Marie, má číslo 0508 a nese na vnitřní ploše čelisti nápis pocházející ze 16. až 17. století *Os Venerabilis Agnetze a Praga*. Ostatek byl zapsán do katalogu z roku 1724 a dále ve starobylém seznamu ostatků chovaných v chrámu El Escorial, v desce chóru, kde jsou uvedeny i ostatky dalších českých světců. Podle fotografie, kterou pořídil Mons. prof. ThDr. Jaroslav Polc v roce 1961, se zdá, že dolní čelist patřila starší osobě.⁵⁶ Byla snaha získat další informace, ev. možnost odborně prostudovat originál ostatku. To se, ale podařilo jen zčásti.

Pražský arcibiskup František kardinál Tomášek požádal v závěrečných fázích kanonizačního procesu převora královského

---

⁵⁶ VLČEK, s. 217.

kláštera El Escorial p. Gonzala Diaze o část ostatků blahoslavené Anežky pro Svatovítskou kapitolu. Převor žádosti vyhověl a předal mu oddělenou hlavicí z dolní čelisti. Pozůstatek je tvořen pravou hlavicí a částí krčku dolní čelisti, který byl oddělen 22 mm pod kloubní plochou čelistního kloubu. Získaný ostatek zůstane trvale uložen v nově vytvořeném relikviáři jako součást svatovítského pokladu, tento relikviář navrhla sochařka a restaurátorka Alena Nováková.

Další ostatek z této čelisti daroval před pár lety španělský král Juan Carlos křížovníkům s červenou hvězdou při kostele sv. Karla Boromejského ve Vídni, jedná se o třenový zub z dolní čelisti, který je zasazen v relikviáři ve tvaru kříže. Mimo tyto zlomky z dolní čelisti má kostel sv. Karla Boromejského ve Vídni ještě relikviář s ostatky kůstky, který věnoval kostelu kardinál Ladislaus Pacificus Paskai v roce 1985. Uvedené ostatky nestačí pro posouzení fyzické osobnosti Anežky Přemyslovny. V roce 2009 vyvolala rozruch informace, že za husitských válek bylo Anežčino tělo tajně přineseno do kostela sv. Haštala. Pátrání po jejích ostatcích pod podlahou tohoto chrámu však bylo marné.

6.3 Posmrtná úcta a budování kultu

Počátky kultu sv. Anežky jsou zachyceny v legendách, jako tomu bylo i u jiných světců. Až do 19. století byly známy pouze tři barokní legendy – stručná latinská *Vita I*, rozsáhlá latinská *Vita II*, a český *Život blahoslavené Anežky*. Dalším zdrojem údajů o životě sv. Anežky a její klášterní činnosti jsou záznamy ve středověkých kronikách. Několik zmínek obsahuje druhé pokračování Kosmovy kroniky sepsané v letech 1196–1283 různými autory blízkými kapitulě pražské katedrály.⁵⁷ Této kronice se vyrovná latinská *Zbraslavská kronika* ze začátku 14. století, která obsahuje legendu o sv. Anežce a také zprávu o zemském sněmu, svolaném královnou Eliškou v záležitosti Anežčina svatořečení. Tento text

---

⁵⁷ POLC, s. 149.

byl přijat i do tzv. *Pražské kroniky* z roku 1342, která byla napsána latinsky pro císaře Karla IV.

Nejvíce dokladů je o zázracích, především v oné době nevysvětlitelných uzdravení z různých chorob, které se jevíly věřícím jako důkazy svatosti, jelikož pro ně tehdejší lékařská věda neznala lék a která, jak se věřilo, se udála na přímluvu Anežčiny.

Nejen sestry z Anežčina kláštera, ale i laici nabývali, jak tvrdili, zdraví na Anežčinu přímluvu, k níž se proto s důvěrou obraceli. Byl to v první době dotek s předměty dotýkanými na jejím těle a zvláště s vlasy, které zřejmě ustříhly Anežce sestry.⁵⁸ Anežčiny vlasy sestry zřejmě rozdávaly dobrodincům kláštera a jiným potřebným, někdy byly její vlasy namáčeny do vody, kterou pak podávaly nemocným a ti nabyli zdraví.

Více neobjasnitelných uzdravení je zapříčiněno vínem, ve kterém byly omyty Anežčiny ostatky v době, kdy bylo nutno tělo exhumovat. Anežčin klášter byl postaven u břehu Vltavy, takže i za Anežčina života bylo přízemí kláštera několikrát zaplaveno. K tomu došlo dle zprávy kronikáře v letech 1264, 1272 - kdy se zřítíl pražský most přes řeku Vltavu, 1278 - kdy byly zapsány povodně na jaře a na podzim a začátkem dubna 1280, roku 1281 - kdy v červnu po silném dešti byla zatopena značná část Starého města. Proto došlo k otevření Anežčiny hrobky a vyjmutí jejích ostatků. Hrobka byla zatopená vodou, kdykoliv nastala povodeň, z počátku sestry vodu z hrobky odstraňovaly, když povodeň ustala, čerpaly sestry vodu z hrobky a uchovávaly ji k léčení nemocí. Vzhledem k tomu, že se povodně častokrát opakovaly, bály se sestry, aby se Anežčiny ostatky nerozpadly úplně. Proto byla rakev vyjmuta, otevřena, kosti byly opláchnuty kněžími ve víně a pak uloženy do malé schránky, která byla vložena do původní hrobky. Sestry ale mohly, když nastala povodeň, vyjmout schránku a přenést ji, jak to zaznamenává

---

⁵⁸ VYSKOČIL, s. 128.

pisatel zázraků: sestra Alžběta se málem utopila, když se snažila vyjmout truhlici a při tom spadla do vody tak nešťastně, že jí voda zalila. Sestra Zdeňka, která jí podala provaz, aby ji zachránila, užasla, protože hábit sestry Alžběty zůstal suchý.

Víno, kterým byly omyty Anežčiny pozůstatky, se pak dlouho uchovávalo v klášteře, nekazilo se a používalo se k uzdravování nemocných. Tyto události byly sepsány – k jednomu praktickému závěru, k snahám o její svatořečení. Ke svatořečení však nedošlo, bylo potřeba čtyřicet let k tomu, aby byl podniknut první krok první žádosti o kanonizační proces.

Nejvýznamnější Anežčiny zázraky byly ty, které prokázala Elišce Přemyslovně, své praneteři. Eliška se z vděčnosti pokusila o její kanonizaci. Pravděpodobně při této příležitosti byla napsána nejstarší Anežská legenda *Candor lucis enerne*, ta se stala základem veškeré další Anežské hagiografie. Eliščina žádost byla podepsána českými preláty a královskými městy, nebyla však v Avignonu vyslyšena. Shodou okolností se Anežčina kanonizace z různých důvodů neustále oddalovala.

Anežka Přemyslovna prý i v těžkých, mimořádných chvílích strádání projevovala mimořádnou sílu ducha. Její víra a naděje povzbuzovala i další řádové sestry. Konce braniborské okupace a domácí války se ale už nedočkala. Zemřela ve vysokém věku počátkem března 1282, již za života byla uctívána svým okolím i obecným lidem jako světice. Pochována byla do prostého hrobu v klášterní kapli Panny Marie. Anežka stále žila v silné paměti lidí své země. Kdykoliv nastaly zlé časy, obraceli se lidé k Anežce Přemyslovně. Vždy jim to pomohlo a pozvedlo jejich ducha.

Když na Pražském Hradě zavlál německý nacistický hákový kříž a zradou pokořený národ neměl ani hrdost, protože nacisté vtáhli do Prahy

bez boje, obrátili se lidé k Anežce.⁵⁹ Kolem roku 1940 vyšly o ní knížky vědecké i umělecké. Když opět Češi byli „zotročení“ pod jinými, tentokrát rudými vlajkami Stalinova režimu, opět se obraceli k Anežce. Když v srpnu roku 1968 obsadily sovětské jednotky celou republiku, objevily se v kostelích Anežčiny obrazy. Často bylo opakované proroctví, že v Čechách bude dobře, až se najde její hrob. Její hrob však stále nikdo nenašel, ale Anežka byla často jako světice vyhledávána.

Roku 1987 vyhlásil pražský arcibiskup František kardinál Tomášek plán morální obrany národa. Program trval deset let. Každý rok měl svého patrona a měl se věnovat problému společnosti a současně jedné její části. První rok byl věnován zdravotnictví a péči o staré (službě životu). Patronkou tohoto roku byla právě Anežka. Hlavní myšlenkou Roku blahoslavené Anežky Přemyslovny byla služba životu, životu Božímu v nás a životu lidskému od početí až do posledního dechu. Během programu se konaly různé akce a poutě, kterých se zúčastnili biskupové z ciziny, což se nelíbilo tajné policii. Nešlo ohlídat hosty z ciziny, z Polska, Maďarska či NDR. Tajná policie natáčela a fotografovala zástupy účastníků bohoslužeb. StB mapovala situaci a připravovala tvrdou akci, nazvanou Norbert. Akce Norbert měla proběhnout v roce zaměřeném na tohoto světce. O toto dění se začaly zajímat zahraniční noviny.

Papež Jan Pavel III. se rozhodl, že prohlásí Anežku za svatou. Svatořečení, které se celá století odkládalo, se již blížilo. Komunistická vláda se chovala vstřícně. Mnoha lidem bylo dovoleno odcestovat do Říma, kde mělo ke svatořečení dojít. Poutníci odcestovali do Říma, tajná policie si však dělala tajné seznamy. V Praze vzrůstalo napětí, protože se blížilo padesáté výročí 17. listopadu, studenti vysokých škol chtěli na tento den protestovat. V neděli 12. listopadu se rozezněly všechny zvony po celé zemi. Všeobecné vyzvánění zvonů bylo zakázáno, podle předpisů

---

⁵⁹ PIŤHA, *Příběh a odkaz sv. Anežky*, s. 59.

zvony směly zvonit jen v případě vyhlášení poplachu. 17. listopadu napadla komunistická zvláštní jednotka ministerstva vnitra studenty, které nalákala na Národní třídu. Studenti obsadili budovy univerzit. Došlo k tomu, protože během brutálních zákroků policie na následky zranění zemřel jeden student. Nakonec se ke studentům přidali i dělníci z továren, lidé žádali změnu režimu. Nad největšími demonstracemi v Praze se tyčil pomník sv. Václava, na němž je také socha Anežky. Týden po svatořečení Anežky byla slavena velká mše v katedrále sv. Víta, kardinál Tomášek hovořil o jednotě, která se vytvořila kolem postavy Anežky Přemyslovny.⁶⁰

6.4 Pokusy o svatořečení

První podnět pro svatořečení Anežky Přemyslovny vzešel od královny Elišky, dcery krále Václava II, jejíž pratetou Anežka byla. Eliška měla pro svůj záměr důvod: Do této doby patří dva zázraky týkající se královny Elišky Přemyslovny. První se odehrává někdy po 18. listopadu 1317, kdy Jan Lucemburský přijel s Eliškou do Prahy, aby uklidnil šlechtickou opozici. Královnu zde však sužovaly starosti o děti – čtyřletou Markétu, dvouletou Jitku a ročního Václava (Karla IV.), které zanechala na hradu Loket. Zdál se jí sen, kde jí záhadný hlas vybídl, aby šla poprosit o pomoc svou pratetu Anežku. Eliška, ačkoliv věděla, že Anežka je již mrtvá, se ještě v noci vydala Na František, který byl nedaleko od královské rezidence v domě U kamenného zvonu. Zde podle legendy požádala Anežku, aby se přimluvila: „*Oroduj za mne, nejdražší prateto, neboť trpím velikou úzkostí srdce, ačkoliv neznám příčinu tak velké úzkosti, ale vím, že oč poprosíš Boha, toho dosáhneš*“.⁶¹ Po krátkém váhání Anežka slíbila Elišce pomoc.⁶² Legendista zdůrazňuje, že se to všechno královně zdálo,

⁶⁰ Tamtéž, s. 60.

⁶¹ „Ora pro me, karissima avia, quia vehementem cordis angustiam pacior, licet causam tante ignorem, et scio quia quidquid a Deo pecieris, impetrabis.“ Candor lucis eterne, Vyskočil (ed), Legenda, s. 126.

⁶² KUBÍN, s. 272.

ale následujícího dne do Prahy dorazil posel z Lokte, který královně sdělil, že její syn Václav (Karel IV.) vážně onemocněl, ale s boží pomocí se náhle uzdravil. Eliška pochopila, že byl zachráněn díky Anežce, z vděčnosti proto poslala Anežčinu hrobu krásnou svíci a cennou látku na ozdobu jejího hrobu.⁴⁹

Druhý zázrak se stal královně o rok později, po porodu druhého syna Přemysla Otakara narozeného roku 1318, Eliška byla zachváčena tak hroznou nemocí, že pro přílišnou bolest nepoznávala již ty, které znala dříve. Přítomní už pochybovali o jejím dalším žití, obrátili se znovu s prosbou o pomoc na sv. Anežku a přitom slíbili, že pokud se uzdraví, budou usilovat o její kanonizaci. Hned poté královna pocítila úlevu a záhy se úplně uzdravila.

Eliška Přemyslovna se ke splnění slibu dostala až po dlouhých deseti letech, v době, kdy již cítila úbytek sil, zapříčiněný tuberkulózou. Proto se začala houževnatě starat o svou spásu, což se mimo jiné projevilo obdarováním klášterů, sbíráním ostatků a hlavně také snahou o svatořečení Anežky. Patrně jednala v současnosti s pražskými minority, ti se veřejně neangažovali, protože byli v neshodě s papežem Janem XXII. Na pokyn řádového provinciála byla asi právě tehdy sepsána legenda *Candor lucis eterne*, která obsahovala dostatek argumentů pro Anežčino vyhlášení za světici.⁶³ Eliščiny pokusy o Anežčinu kanonizaci zachytil tehdy soudobý kronikář, opat Petr Žitavský. Kronikář sděluje, že Eliška kolem 11. listopadu 1328 svolala pražské duchovenstvo a představitele lidu, aby jim oznámila, že se rozhodla požádat papeže Jana XXII. o její svatořečení na základě četných zázraků u hrobu. Eliška Přemyslovna požádala preláty a měšťany, aby připojili písemnou žádost. Ti přání královny vyhověli a královna mohla poslat petice k papežské kurii do Avignonu.

---

⁶³ Tamtéž, s. 273.

Na Eliščině žádosti o kanonizaci z listopadu 1328 je neobvyklá absence jejího manžela. Král Jan Lucemburský se zdržoval tou dobou v Brně a do Prahy se vrátil až 17. listopadu, tedy až po tomto shromáždění. Manželství Elišky a Jana nebylo zrovna šťastné, král podezříval svou ženu, že ho chce zbavit trůnu ve prospěch jejich syna. Výsledkem toho byla vynucená izolace královny od politického života. Po započetí kanonizačního procesu bylo královo stanovisko zdrženlivé, držel si odstup od celé záležitosti. V Praze tehdy neměli biskupa, protože Jan IV. z Dražic byl v té době již deset let zbaven úřadu a musel se u papeže obhajovat z obvinění za simonii a podporu heretiků. Jan IV. z Dražic by ale stejně její žádost nepodpořil, neměl totiž minority v lásce.

Nejvážnější problémem byl střet papeže Jana XXII. s minority, který vyvrcholil v roce 1328, střet se negativně odrazil na papežově postoji k případné kanonizaci. Proto byla jakákoliv účast minoritů na Eliščině žádosti předem vyloučena. Minority podporoval papežův nepřítel císař Ludvík Bavor, který dal jen pár měsíců před Eliščinou žádostí Jana XXII. kvůli domnělé herezi sesadit. Na jeho místo zvolil Petra Rainalducciho z Corvary jako Mikuláše V. Eliška v Avignonu s žádostí o kanonizaci neuspěla. 28. září 1330 Eliška umírá na tuberkulózu, aniž by v Avignonu čehokoliv dosáhla. V prosinci 1334 byl Jan XXII. vystřídán Benediktem XII., proto se v Praze odhodlali k novému pokusu o Anežčinu kanonizaci. Tentokrát o ni požádali sami pražští minorité a klarisky. Na podporu kanonizace vzniklo několik listin. Ovšem zda tyto listiny v hotové podobě vůbec existovaly a zda se dostaly k papežské kurii, nelze dokázat a ani vyvrátit. Není známá žádná odpověď z Avignonu.

Další podmět pro kanonizaci vzešel z okruhu pražských minoritů a byl zasláný nástupci Jana XXII. papeži Benediktu XII. zvolenému 20. prosince 1334. První žádost pochází od bratra Mikuláše, který byl provinciálem české minoritské provincie, druhá žádost pochází od abatyše klarisek Anežčina kláštera, jejíž jméno není dochováno, a která

se zmiňuje o sestřích, které žily s Anežkou a byly svědky jejích ctností. Zmiňuje se také o osobách, které jsou ochotné mluvit pod přísahou o jejích skutcích. Není možné zjistit jméno abatyše, jelikož je málo známo z dějin Anežčina kláštera v oné době, nicméně je pravděpodobné, že to byla abatyše Anežka z Bečkovic.⁶⁴ Třetí žádost je zcela anonymní, takže je nemožné určit, kdo ji psal. Scházejí v ní citáty z Písma svatého, zdá se, že žádost pochází z laického prostředí.

Všechny tyto žádosti jsou psány dle jediné osnovy: oslovení, stručný nárys Anežčina života, poukázání na zázraky, prosba o svatořečení. Zdůrazňuje se její královský původ a její vliv na okolní země.

O Anežčině kanonizaci zřejmě uvažoval syn Elišky Přemyslovny Karel IV. Své prapratetě vděčil za uzdravení z vážné nemoci, která ho postihla v dětském věku na hradě Lokti. O tom, že Karel IV. na Anežčinu kanonizaci vsutku vážně pomýšlel, svědčí soudobá kronika Karlova dvořana Jana Mariegnola.⁶⁵ Dílo napsal po Karlově císařské korunovaci, v předmluvě k českým dějinám věnoval četný prostor dvěma přemyslovským ženám, které si vybraly církevní kariéru, Mladě a Anežce. Nakonec Karel IV. v záležitosti Anežčiny kanonizace nic nepodnikl. Karel se však myšlenkou na její kanonizaci zjevně zabýval jen v polovině padesátých let 14. století, pak již ne. V této době měl Karel IV. již jiné starosti, především s císařskou korunovaci v Římě. Proč nakonec Karel IV. v záležitosti Anežčiny kanonizace nic nepodnikl, se můžeme jen dohadovat. Také tehdejší papež Inocenc VI. byl ke kanonizacím rezervovaný. Karel asi tušil, že za tohoto papeže nemá moc šancí s Anežčinou kanonizací uspět.

---

⁶⁴ POLC, s. 142.

⁶⁵ Tamtéž, s. 280.

Kanonizaci Anežky neprosadil ani Václav IV. Husitské války znemožnily další kontakt s kurií, Praha neměla tehdy po 150 let ani svého biskupa. Klášter byl vydrancován husity a klarisky musely opustit Prahu. Teprve po letech, v roce 1436 zahájily v Týnci, kam se uchýlily, nové jednání o svatořečení zakladatelky řádu a kláštera.⁶⁶ Sestry se vrátily Na František v roce 1439 a zůstaly zde do roku 1555. Ve zničeném klášteře nebylo možné najít pozůstatky abatyše, což tehdy byla podmínka pro svatořečení, proto byl kanonizační proces v roce 1450 přerušen. Od této doby se pozornost soustředila na hledání jejích pozůstatků.

V roce 1643, při hledání skrytého pokladu, byl v kapli Panny Marie nalezen po pravé straně kostela starý hrob s pozůstatky oděnými do řeholního roucha. Dřevěná truhlice byla velmi ztrouchnivělá, podél těla ležel dřevěný křížek, který se rozpadl na prach a i roucho se po odkrytí zcela rozpadlo. O nález byl uvědomen pražský kardinál Arnošt Harrach, který svolal na místo nálezů v červu téhož roku komisi. Nález přivedl přítomné k domněnce, že jde o pozůstatky Anežky Přemyslovny. Ve dnech 6. až 10. června, po sepsání protokolů se svědky, byly kosti z truhlice vyzvednuty a vloženy do truhličky, která byla zapečetěna. 13. června Arnošt Harrach přišel s celým dvorem do kostela a nechal truhličku odpečetit a otevřít. Po prohlídce byly ostatky opět vloženy do truhličky a ta byla vložena do velké truhly a zapečetěna, truhla zůstala v sakristii. Císař Ferdinand III., který se o nález dozvěděl, přispěl finančními prostředky na další průzkum kaple. Výzkum byl zahájen 14. října téhož roku, 16. října byl v kapli nalezen hrob krytý mramorovým kamenem, v hrobě byla nalezena skříňka přepásaná železnými pruhy, víko bylo ztrouchnivělé. Z truhličky byla vyňata lebka, rameno, hnát, dvojí čelist se čtyřmi zuby, část páteře a zlomky kostí. Po prohlídce byly ostatky vloženy zpět do truhlice, která byla zapečetěna a uložena do sakristie. Nakonec nebylo rozhodnuto, které z objevených pozůstatků

---

⁶⁶ NĚMEC, J. *Nové profily světců*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2000, s. 214.

patří Anežce. Dále se o tomto nálezu nikde nehovoří, zůstává historickou skutečností, že za několik let, v roce 1648 se chystali Švédové dobýt Staré Město a klarisky se musely uchýlit jinam. Klášter byl znovu zpustošen požárem roku 1689, který založili francouzští žoldnéři. V roce 1782 byl císařem Josefem II. zrušen.

V 17. století se přidružily k touze po svatořečení v nemalé míře i vlastenecké důvody družiny českých jezuitů kolem Bohuslava Balbína, kteří vědomě navazovali na staré české náboženské tradice zosobňované českými světcí a také těmi osobami, které žili v Čechách, ale dosud nebyli svatořečeni, třeba zemřeli v pověsti svatosti.⁶⁷ V této souvislosti vychází v roce 1666 staročeský překlad latinské nejstarší Legendy.

Roku 1679 dochází k dalšímu pokusu o Anežčino svatořečení, z tohoto roku pochází sedm listin, soustřeďujících se na dosažení blahorečení. Pokusů se zúčastnily obě větve řádu, jak část minoritů, tak i františkáni. Provinciálovi české provincie františkánů p. Bernardu Sannigovi ze Slezska se podařilo získat pro věc císaře Leopolda II., který poslal prosebný list papeži Inocenci XI. Do Říma byly zaslány listy abatyše Voršily Železné, která spolu se svou vikářkou jménem všech sester prohlašuje, že Anežka byla v jejím klášteře od nepaměti uctívána jako blahoslavená. Císař Leopold psal i kardinálu Piovi, aby v tomto smyslu jednal svým vlivem. Další listinou je prohlášení převora křížovníků Jiřího Ignáce Pospíchala a převora Jana Meckela, oba prohlašují, že se v jejich kostele každoročně 6. března slaví svátek Anežčin církevními hodinami za přítomnosti biskupů. Prohlášení potvrdil jménem pražského arcibiskupa Jana Bedřicha z Valdštejna jeho generální vikář Václav Bílek z Bilenberka a s ním kancléř konsistoře Jan František Liepure. S těmito žádostmi končí na dlouhou dobu snaha o Anežčinu kanonizaci.

---

⁶⁷ NĚMEC, J. *Úcta a proces svatořečení Anežky České*. Řím: Postulazione Generale OFM, 1987, s. 25-31.

K dosažení tzv. ekvipotentního blahořečení – potvrzení úcty, bylo nutno dokázat, že tato úcta byla Anežce vzdávána minimálně sto let před vydáním dekretu papežem Urbanem VIII. v roce 1634. Proto byl v Praze 23. ledna 1872 zahájen komisí jmenovanou pražským arcibiskupem kardinálem Bedřichem Schwarzenbergem informační proces. Této komisi předsedal pražský světící biskup K. F. Průcha a akta tohoto procesu byla zaslána do Říma Posvátné kongregaci obřadů, do jejichž pravomocí spadalo řízení týkající se blahořečení a svatořečení světců. Akta pražského procesu doprovázely do Říma i žádosti významných osobností jak světských, tak i církevních. 28. listopadu 1874 potvrdila Kongregace úctu Anežce jako světici, kterou schválil papež Pius IX. 3. prosince.⁶⁸

K dalšímu oživení úcty k blahoslavené Anežce došlo v 30. letech 20. století, především prostřednictvím důstojných oslav 650. výročí její smrti v roce 1932. V této době do Říma opět proudily žádosti o její svatořečení, mezi první patřily žádosti od velmistra křížovníků J. Vlasáka a pražského arcibiskupa Karla Kašpara. Druhá světová válka ale tyto snahy přerušila. Roku 1948 opět požádali minorité prostřednictvím generální kapituly o Anežčino svatořečení. 6. ledna 1950 se arcibiskup Josef Beran obrátil na Pia XII. jménem biskupů Čech, Moravy, Slovenska se stejnou žádostí. Tehdy se vyžadovalo nalezení hrobu s ostatky a záležitost se prozatím zdržela. Jednání obnovil 16. února 1983 kardinál František Tomášek, jemuž odpověděl kardinál Petr Pallazzini 24. března téhož roku, že je potřeba připravit tzv. pojednání o ctnostech, nesměla chybět některá doložená uzdravení z 30. a 40. let 20. století.

6.5 Legendy a kroniky

Latinský životopis Anežčin, napsaný pro kanonizaci, by se ani neměl nazývat legendou, poněvadž je historicky nejvěrnější. Autor *Legendy* byl český minorita a pravděpodobně sídlil v konventu při klášteře

---

⁶⁸ POLC, s. 151.

sv. Františka v Praze. Představení kláštera ho požádali, aby napsal Anežčin životopis. Novějším latinským životopisům, které z něho přímo čerpaly, se dostalo jména *Vita I.* a *Vita II.*, pro rozlišení je nazval legendou už jejich vydavatel. *Legenda* se dělí na tři části: na předmluvu, v níž uvádí autor důvod k napsání, samotný text je rozdělen do kapitol - v líčení Anežčina mládí nechává vyprávění historický sled, líčení Anežčina života po vstupu do kláštera již nepokračuje v historickém sledu, nýbrž příběhy seřazuje do kapitol, které jsou věnované jednotlivým ctnostem. V poslední části autor vypisuje dvacet sedm zázraků se jmény osob, okolností a míst, ale chybí data, protože data nebyla v době úředních výslechů svědků vyžadována.

Podle náznaků vznikla *Legenda* v době snah o Anežčinu kanonizaci, *Legenda* tedy musela vzniknout před rokem 1328, protože se v ní píše o uzdravení královny Elišky po porodu druhého syna Přemysla Otakara. Latinský text *Legendy* se dochoval ve třech význačných rukopisech, všechny pocházejí ze 14. století a dnes jsou ve významných knihovnách. Nejstarší text je rukopis obsahující ucelený text *Legendy* a čtyři listy svaté Kláry. Rukopis se nachází v Milánské Ambrosiánské knihovně, kde byl objeven roku 1896 tamním knihovníkem Achillem Rattim (papež Pius XI.). Zdá se, že rukopis byl napsán v klášteře Na Františku a jako text je blízký originálu. Další část *Legendy* je uvedena v rukopise minoritského kláštera v Šibeniku. Zde je Anežka nazývána „blahoslavenou pannou sestrou“. Tento rukopis také pochází ze 14. století. Třetí rukopis obsahuje latinskou verzi *Legendy*, rukopis je dnes v Bamberku. Byl však napsán kolem roku 1380 sestrou - později abatyší - Kateřinou Hofmerinovou v klášteře klarisek v Norimberku.⁶⁹ Rukopis obsahuje, kromě Anežčina životopisu, německý překlad životopisu sv. Kláry a jiných dokladů, německý překlad čtyř dopisů svaté Kláry Anežce, německý překlad tzv. Požehnání svaté Kláry a také

---

⁶⁹ Tamtéž, s. 150.

latinskou Legendu. Odtud poprvé vydal tento text spolu se staroněmeckým překladem v roce 1915 W. W. Seton, kritický text s použitím všech tří rukopisů vydal J. K. Vyskočil v roce 1932.

Latinská Legenda byla brzy přeložena do mnoha jazyků, ale staročeský překlad pořízený v polovině 14. století v Praze měl větší štěstí jak latinský originál. Dochoval se a byl anonymně vydán v roce 1666 v částečně upravené verzi. Na přelomu 14. a 15. století vznikl pravděpodobně v klášteře norimberském z latinského textu i staroněmecký překlad *Legendy*. W. W. Seton vypočítává čtyři různé rukopisy, kde je text opsán. Jeden opis je dochován ve Vídni, jiný, psaný v 16. století, ve Stuttgartu. Ještě jeden, dnes nezvěstný rukopis s tímto překladem, patřil v době zrušení chebského kláštera klarisek v roce 1782 jejich klášteru, z chebského kláštera pochází i zlomek staročeského veršovaného životopisu Anežčina, z něhož se dochovaly jen zlomky na pěti pruzích pergamenu objevených M. Mladějovskou v roce 1948. Zlomky obsahují 84 veršů, z nichž je 16 nekompletních, odpovídají událostem z konce Anežčina života, a přestože věrně sledují text *Legendy* a nepřinášejí nic nového, přece byl v nezachovaných částech díla zachován shodný poměr staročeského textu k latinské předloze.

Před objevením původního textu *Legendy* byla nejdůležitějším zdrojem informací o Anežčině životě *Vita I.*, především proto, že byla otištěna v díle na svou dobu kritickém.⁷⁰ Byl to výsledek práce jezuitů Bollandy a jeho žáků, kteří se snažili uveřejnit a zhodnotit všechny tehdy dostupné životopisy svatých a jiné doklady, které se jich týkaly, seřazené podle dat jejich svátků během roku. V druhém svazku jejich *Acta Sanctorum Martii* je také Anežčin životopis, který je dle předlohy vypsán ze starobylého rukopisu, jenž se nacházel v jezuitské koleji v pražském Klementinu.

---

⁷⁰ Tamtéž, s. 147.

Ze srovnání této *Vita I.* s textem latinské Legendy je zřejmé, že neobsahuje nic nového, naopak, že Legendu zkracuje. Omezuje se pouze na události a vynechává biblické citáty a úvahy autora. V poslední části, týkající se zázraků, vynechává i osobní jména, přitom téměř doslovně přináší některé fáze Legendy, zatímco příliš často mění její způsob vyjadřování: českým jménům dává latinskou formu, některá latinská slova nahrazuje řeckými, namísto typických středověkých výrazů používá výrazy převzaté z klasické latiny, mění běžná slova užitím méně známých výrazů, také obsahuje věcné omyly, které nejsou v Legendě. Je jasné, že jde o zpracování pozdně renesanční nebo barokní. Dnes již není možno zjistit, zda *Vita I.* není volné zpracování staročeského či staroněmeckého překladu latinské Legendy.

Latinská *Legenda* není jediným zdrojem o Anežce a Anežském klášteře. Takzvané druhé pokračování Kosmovy kroniky sepsané v letech 1196-1283 různými autory, patrně blízkými kapitule pražské katedrály,⁷¹ obsahuje několik zmínek, týkajících se Anežky a Anežského kláštera. Jsou to pouze krátké zprávy, ale nechybí mezi nimi zpráva o vstupu Anežky do kláštera s chybným datem 1233, zpráva o přinesení svatých ostatků, které jí daroval papež Inocenc IV., do Prahy v roce 1251, o kněžském a jílovském svěcení zvolených biskupů F. Salcburského a B. Pasovskému v kostele sv. Františka na jaře 1251, o povodni, která v roce 1273 zaplavila i kostel sv. Františka, o smíření Václava I. s Přemyslem Otakarem II., jehož vzpoura přivedla České království na pokraj záhuby, o tom jak vstoupila dcera Přemysla Otakara II., Kunhuta, do Anežčina kláštera v roce 1277, a konečně o tom, jak se během braniborské nadvlády podařilo královně vdově Kunhutě s pomocí Anežčinou vymanit z braniborského zajetí.⁷²

---

⁷¹ KOLEKTIV AUTORŮ. *Pokračovatelé Kosmovi*. Praha: Svoboda, 1974, s. 208.

⁷² POLC, s. 149.

Velmi stručně se o Anežce zmiňují Anály Jindřicha z Heimberuku, který byl mladším současníkem Anežky. Jindřich byl vysvěcen na jáhla pražským biskupem Janem a roku 1279 na kněze pasovským biskupem Petrem. Jindřich byl na svou dobu spolehlivým kronikářem, který se snažil popsat především události v zemích, na jejichž rozhraní žil a působil, to byly Čechy, Morava, Rakousko a Uhersko. Anály začínají křtem knížete Bořivoje, mylně přiřazeným k roku 861, skutečně také zaznamenávají chronologii papežů a svatořečení a různé údaje o vládnoucích rodinách. Mezi nimi jsou zaznamenány dvě zprávy týkající se Anežky: jedna z roku 1263 a druhá z roku 1283.

Další kronikář, který se zmiňuje o klášteře Na Františku, je pražský kanovník František Pražský. Jeho latinsky psaná Pražská kronika byla napsaná v roce 1342 na příkaz biskupa Jana IV. z Dražic, ale po jeho smrti (v letech 1343-1353) František text předělal a věnoval kroniku Karlovi IV. Tomu se však nelíbila kvůli kritickým poznámkám o vládě jeho otce Jana Lucemburského. František použil jako pramen Zbraslavskou kroniku opata Petra Žitavského, kterou upravil. Po roce 1338, kdy píše samostatně, převzal ze Zbraslavské kroniky zprávu o zemském sněmu, svolaném královnou Eliškou v záležitosti svatořečení Anežky, nezávisle popisuje vstup princezny Kunhuty do kláštera a uvádí zmínku i o návštěvě Karla IV. v klášteře klarisek v roce 1353, o Anežce samé však František nepíše.

Karel IV. svěřil přepsání českých dějin vzdělanému Janu Mariegnolovi. J. Mariegnola napsal Českou kroniku během pobytu na dvoře Karla IV., použil starších pramenů a kronik, které mu dodal Karel IV., pouze pár zmínek o Karlovi IV. a o svatořečení svaté Anežky pochází přímo od něj. Mariegnola jmenuje svatou Ludmilu, zakladatelku prvního kláštera benediktinek v Čechách - U svatého Jiří na Pražském hradě, dále jmenuje Mladu, a také obrací svou pozornost na Anežku.

Z doby Karla IV. pochází i další kronika, jejímž autorem je pražský kanovník Beneš Krabice z Weitmühle. Jak Mariegnolova, tak i Benešova kronika se zmiňuje o návštěvě Karla IV. v klášteře na Františku, je však zvláštní, že Benešova kronika se nezmiňuje o Anežčině svatosti.⁷³

Další zprávy o Anežce a jejím klášteře podává benediktinský opat Neplach z Opatovic ve své latinské kronice *Summula chronicae tam Romanae quam Bohemicae*, napsané v letech 1350-1356, která se dochovala v jediném přepise. Ve svém latinsky psaném díle O shodě života blaženého Františka s životem Pána Ježíše se o Anežce zmiňuje italský minorita Bartoloměj da Rinonico, zvaný z Pisy. Bartoloměj přináší zprávy pocházející z pramenů, jež zaznamenal Anežčin životopisec, který měl na mysli údaje požadované ke svatořečení.

Karlu IV. se podařilo několik let před smrtí najít po kanovníkovi Benešovi Krabici dalšího kronikáře Přibíka, řečeného Pulkavu z Radenína. Kroniku napsal na příkaz Karla IV., který mu poskytl potřebný latinský materiál a vydal příkaz, aby kronika byla psaná latinsky a byla přeložena do češtiny a němčiny. Šlo o úřední kroniku, která je dílem složeným ze zpráv předešlé kroniky Kosmovy a později z kroniky Dalimilovy. Přibík měl také k dispozici různé úřední doklady a použil i jiných pramenů, o nichž dnes nic nevíme. Přibík se párkrát zmiňuje o Anežce, nepřináší ale nové zprávy, až na jednu a to je rok Anežčina narození, který klade na rok 1207, česká verze kroniky uvádí rok 1208, v české verzi kroniky se Přibík také zmiňuje o dopisech svaté Kláry.

Koncem 15. století se Anežčino jméno objevuje v dílech Mikuláše Glassbergera, který napsal tři díla: Kroniku čtrnácti generálních představených řádu menších bratří, Větší českou kroniku a Kroniku řádu menších bratří observantů. Mikuláš Glassberg se snažil ve své době šířit

---

⁷³ POLC, s. 150.

Anežčinu slávu v kronikách svého řádu, ale jeho díla zůstala s příchodem reformačního proudu zapomenuta.

7 SVATOŘEČENÍ

Po dlouhá staletí, od středověku až do dnešní doby, byly ke kanonizaci požadovány zázraky dva, nyní stačí jeden, ale zato důkladně prověřený a doložený. Pro schválení zázračného uzdravení se od doby papeže Benedikta XIV. z 18 století ustálila tato kritéria:⁷⁴

- nemoc musí být smrtelná
- musí být ve svém posledním stádiu
- použité léky nebyly schopny nemocného uzdravit
- uzdravení musí být okamžité
- uzdravení musí být dokonalé a úplné
- nesmí mu předcházet ulehčení
- uzdravení musí být stabilní a trvalé

V posledních desetiletích se při šetření zázraku jedná podle konstituce *Divinus perfectionis Magister* z roku 1983. Proces probíhá nejdříve v diecézi, kde se uzdravení stalo a v konečném stádiu pak v Římě.

Postup probíhal takto: Postulátor kauzy v diecézi nejprve shromáždil všechnu dokumentaci o dotyčném uzdravení. Potom se dva lékaři a technici vyslovili o úplnosti zprávy. Byla-li odpověď pozitivní, zavedl se diecézní proces o zázraku. Pod přísahou se vyslychali věrohodní svědci o nemoci, o modlitbách, o přímluvě dotyčného služebníka Božího nebo blahoslaveného. Obsáhlá zapečetěná zpráva se odeslala na Kongregaci pro svatořečení. Zde rerátor o zázraku vypracoval odbornou „pozici“, o které pak hlasovali poradci a členové biskupského a kardinálského sboru⁷⁵. Výsledek hlasování se prezentoval papeži ke schválení. Závěrečný dekret se zveřejnil v papežské konzistoři.

⁷⁴ kritéria citována z *De Servorum Dei Beatificatione at Beatorum Canonizatione*, Bologna 1734

⁷⁵ NĚMEC, J. *Zázraky ke kanonizaci českých světců*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2009, s. 7.

Zázrak se stal potvrzením svatosti uchazeče a otevírá cestu ke kanonizaci.

Když se v roce 1982 slavilo sedmisté výročí smrti blahoslavené Anežky Přemyslovny, vyšly o Anežce i v exilu mnohé studie a publikace, zároveň se mluvilo i o možnosti kanonizace. Odpověď kongregace pro svatořečení byla vždy následující: „*Jelikož se jedná o středověkou blahoslavenou, která dosáhla roku 1874 papežského potvrzení a povolení úcty, tedy s poměrně povšechným vyřízením bez předběžného prozkoumání ctností, nelze přikročit ke kanonizaci dříve, než budou prověřeny a schváleny hrdinské ctnosti. Za tím účelem je nutno připravit tzv. pozice o ctnostech. Než budou připraveny, bylo by velmi účelné modlit se, aby Pán učinil nějaký zázrak na Anežčinu přímluvu.*“⁷⁶

7.1 Pozice o ctnostech

Veškerá dokumentace procesu svatořečení je přeložena do italštiny, zapečetěna a s jednou kopií převezena k prozkoumání do Říma. Odborníci v příslušné kongregaci vše prostudují a na interním zasedání je rozhodnuto o platnosti výsledků diecézního procesu. Zatímco originály zůstávají v archivu kongregace, kopie všech dokumentů jsou poté rozděleny do svazků po asi 300 stranách a pod vedením pracovníka kongregace – tzv. rerátora – z nich nově jmenovaný postulátor se spolupracovníky vypracují knižní podkladový materiál, takzvanou Pozici o ctnostech kandidáta.

Dle pokynů Kongregace pro svatořečení byly přichystány desítky historických dokladů ze života Anežky, na nichž se daly prokázat její ctnosti i svatá smrt. Vycházelo se především z nejstaršího životopisu, napsaného krátce po její smrti, jenž byl nalezen na konci 19. století v Miláně zásluhou Mons. Rattiho. Životopis se pozastavuje nad svatým

---

⁷⁶ Tamtéž, s. 11.

životem Anežky ještě před vstupem do kláštera. Popisuje, že česká princezna milovala modlitby, navštěvovala pražské kostely, nikdy nevynechala služby Boží, vedla život plný odříkání, až se rozhodla dát přednost Kristu před jejím dosavadním životem.

První životopis nezapomíná ani na Anežčiny zvláštní dary, jako předvídat budoucí věci a zázračně zasahovat do života všech potřebných. Její odchod ze života byl také velmi svatý, jak dosvědčily přítomné sestry a pohřební obřady. Vedle této Pozice o ctnostech se pozastavuje u různých listin, vzpomíná zvláště na „*Čtyři listy*“, které jí zaslala sv. Klára, a také co uvádí různé památky uměleckého a archeologického rázu. Pozice byla dána do tisku, předložena k posouzení poradcům z teologie a historie, nakonec se o ní kladně vyjádřila i komise biskupů a kardinálů. Byl vyhotoven Dekret o ctnostech, který dne 13. ledna 1988 potvrdil samotný papež Jan Pavel II. Po schválení ctností se mohlo postoupit k prozkoumání vyslyšení proseb a zázraků na Anežčiny přímluvy, hledal se také hrob a tělesné pozůstatky. Z těch se něco našlo ve Španělsku, ale hrob se dosud nenašel.

Byly nalezeny dlouhé seznamy zázraků v citované „*Legendě*“ a také u bollandistů v Acta Sanctoru. Zde jsou uveřejněny zázraky týkající se zázračných uzdravení některých členů královské rodiny, sester v klášteře a mnoha jiných osob.

Ke kanonizaci bylo zapotřebí „vymodlit“ na přímluvu bl. Anežky alespoň jeden dokumentárně ověřený důkaz, který se stal v poslední době po schválení kultu, nebo-li po beatifikaci (prohlášení za blahoslaveného).

V generálním archivu Řádu františkánů minoritů a také v archivu Kongregace pro svatořečení v Římě se objevil záznam několika zázračných uzdravení na přímluvy Anežky z 30. let 20. století.

Například roku 1931 byla náhle uzdravena z infarktu srdečního svalu generální představená Školských františkánských sester Marie Xaverie Fuegottová.⁷⁷ Roku 1934 byla uzdravena náhle po mrtvici sestra Marie Bibiána Křížková z Mělníka. Roku 1937 se náhle uzdravil pan Gustav Dvorský z Turzovky ze zbytnění sleziny s různými komplikacemi. Roku 1941, už za Protektorátu, byl náhle uzdraven pan Karel Reisinger, major policie, který trpěl prudkým podrážděním zánětu žlučníku a jater s přidruženým zánětem pohrudnice a oboustrannými příušnicemi. Tento poslední případ je nejlépe zmapovaný, a byl předložen k přezkoumání všem komisím a sboru lékařů na kongregaci v Římě v roce 1989. Byl uznán jako platný ke kanonizaci.

7.2 Pozice o zázraku ke kanonizaci

Zde se odpovídá na otázky, zda se jedná o skutečný zázrak, a píše se o jeho významu v kauze svatořečení svaté Anežky. Diagnóza dle ošetřujícího lékaře zněla: Karel Reisinger trpěl na opětovné záchvaty zánětu žlučníku a jater. Dne 7. října 1941 došlo k prudké exacerbaci, jež vedla k sepsi, uzdravení se nedalo čekat, přesto nastal nečekaný obrat a došlo k uzdravení. Informace o případu byla podaná od lékaře Dr. Vladimíra Marka do Říma posluhátorovi p. Aloisi Storkovi dne 7. prosince 1943.⁷⁸

Odpovídá se v ní na tyto otázky:

1, *Byla choroba vyléčena?* Jednalo se o těžký zánět žlučníku s prudkou exacerbací a sepsi.

2, *Kdy nastalo zlepšení?* Po kolapsu, kdy se v beznadějném stavu očekával už jen konec.

---

⁷⁷ Tamtéž, s. 13.

⁷⁸ NĚMEC, *Zázraky ke kanonizaci*, s. 9.

3, *Uzdravení bylo kompletní?* Zůstaly jen malé povrchní zduřeniny na játrech.

4, *Co potvrdily další návštěvy lékaře?* Návštěvy potvrdily stálé zlepšení a úplné uzdravení.

5, *Uzdravení bylo tedy okamžité, anebo postupné?* Postupné, ale zřejmé, rekonvalescence rychlá, trvalá a bez dalších komplikací.

Vyjádření zdravotní sestry Františky Stuchlíkové o nemoci a zázračném uzdravení Karla Reisingera:

„Mohu jenom potvrdit beznadějný zdravotní stav nemocného. Opakovali to všichni ošetřující lékaři. Čekalo se na smrt. Mohu však také potvrdit, že jeho manželka začala prosit o pomoc blahoslavenou Anežku a že její modlitby byly vyslyšeny a nastalo náhlé zlepšení.“⁷⁹

Svědectví paní Růženky Reisingerové, manželky nemocného znělo: „V největší krizi jsem se začala na radu ctitelů blahoslavené Anežky modlit za uzdravení svého manžela.“ Popisuje to následovně: „Šla jsem k umírajícímu, položila jsem mu obrázek světice, požehnaný v kostele sv. Ludmily, na srdce, a na chodbě jsem poklekla a začala jsem se modlit doporučenou nověnu. Říkali mi potom, že nastalo zlepšení, a opravdu, poslední den nověny mi pustili manžela. Ošetřující lékař, pan doktor Štancl, mi doslova řekl: ‚Z choroby nezbylo nic, je to zázrak!‘ Víceprimář k tomu dodal: ‚Vy jste si to uzdravení vymodlila.‘ A totéž při návštěvách doma, kterých bylo celkem deset, opakovali i ostatní lékaři.“ (26. července 1943)

7.3 Rozhodnutí o kanonizaci

Vypracovaná pozice, ve které jsou citované dokumenty podány v celém znění, byla předložena lékařské komisi a pak skupině teologů zřízené

⁷⁹ NĚMEC, *Zázraky ke kanonizaci*, s. 17.

Kongregací pro svatořečení. Komise uznala diagnózu nemoci za smrtelnou, protože na začátku 2. světové války nebylo možno tuto nemoc konzultovat a hledat nějaké moderní terapie a nové léky. Komise lékařů předala svůj posudek teologům Kongregace, zavládlo mínění o nadpřirozeném zásahu při úplném uzdravení smrtelně nemocného pacienta, což stačilo k pozitivnímu posouzení zázračného uzdravení. Ke stejnému rozhodnutí došla i komise biskupů a kardinálů a případ byl předložen k ratifikaci samotnému papeži Janu Pavlu II. Jan Pavel II. svolal kvůli tomu 24. února 1989 do Vatikánu konzistoř, kde potvrdil toto uzdravení na přímluvu české světice za zázračné a ustanovil den její kanonizace na 12. listopad 1989.

7.4 Kanonizace Anežky České

Obřad kanonizace se konal ve stanovený den 12. listopadu 1989 v bazilice sv. Petra v Římě za předsednictví papeže Jana Pavla II. Do Vatikánu se sjelo více jak 15 tisíc českých krajanů z domova i z exilu. U sv. Petra bylo všechno připraveno pod záštitou Kongregace pro svatořečení a řeholního řádu františkánů a již při vstupu do basiliky bylo možno obdivovat nádherný originální obraz Anežky České. Obraz zhotovil akademický malíř českého původu v exilu, Makarius Tauc. Olejomalba byla provedena technikou starých mistrů, formát 130 x 50 cm, s celou postavou světice s atributy (kostel, který vybudovala, beránek, odložená královská koruna a tři znaky: Českého království, františkánů a křížovníků s červenou hvězdou). Později byly pořízeny zvětšené barevné kopie pro Generalát minoritů a pro katedrálu sv. Víta.⁸⁰

Obřad kanonizace proběhl u sv. Petra, po žádosti, aby papež zapsal blahoslavenou Anežku do seznamu svatých, představil pražský kardinál Tomášek Anežčin zkrácený životopis. Pak následovaly zpívané litanie ke všem svatým. Po modlitbě ukončující vstupní obřad vystoupil

---

⁸⁰ Tamtéž, s. 19.

Svatý otec ze své katedry s kanonizační formulí. Ve formulí slavnostně a s konečnou platností prohlásil Anežku Českou za svatou a zapsal ji do sboru svatých. Také ustanovil, aby spolu s dalšími svatými byla celá církev zbožná a ctnostná. Dle starobylého kanonizačního obřadu byl potom k papežskému trůnu donesen k uctění skvostný relikviář s ostatky nové světice. Jelikož se v Čechách doposud nenašel její hrob, byly použity ostatky uchované v El Scorialu u Madridu ve Španělsku z roku 1576. Pak následovalo uctívání ostatků zpěvem hymnuse „Christus vincit“. Poté se pokračovalo ve mši svaté, po evangeliu pokračovala slavnostní papežská homilie, vyznání víry a přímluvy v mnoha jazycích, načež přišel průvod ctitelů s mnoha dary pro Svatého otce, pak se celé shromáždění soustředilo na eucharistickou hostinu, zde však hostina nekončila, papež ještě jednou poděkoval a udělil celé církvi požehnání. Slavnost dále pokračovala a jak se stalo tradicí, následovalo poděkování za dar kanonizace ještě v několika římských bazilikách, odpoledne 12. listopadu v basilice Dvanácti apoštolů a poté 13. listopadu, opět odpoledne, v basilice Panny Marie Sněžné.

8 ZÁVĚR

V této konečné části bych ráda zhodnotila přínos své práce a uvedla, čím mě zpracovávání tohoto tématu obohatilo. Sběr informací a studování literatury měly vliv na rozšíření mých znalostí. Při samotném zpracování daného tématu jsem si ujasnila mnoho nejasností týkajících se nejen 13. století v Českých zemích, ale dozvěděla jsem se nové informace o vládnoucím rodě Přemyslovců a politické a kulturní situaci ve středověku.

Jedním z cílů mé práce bylo přehledně zpracovat dané téma. Některé události jsem rozebírala jen velmi stručně, protože se přímo netýkají sv. Anežky a její klášterní činnosti, například život Přemysla Otakara II., bitvu na Moravském poli roku 1278 a situaci po ní následující. Téma Přemysla Otakara II. by samo mohlo být předmětem jiné samostatné práce. Ve 13. století se v Českých zemích stalo mnoho významných událostí, kterým jsem se nevěnovala a v budoucnu bych se jim chtěla věnovat. Tématem českého středověku bych se ráda zabývala i v budoucnu, například ve své diplomové práci, protože by se mohlo určitě zkoumat hlouběji. Například otázka politické situace v Českých zemích, zde by se mohl konkrétně popsat vztah mezi šlechtou a králem, vztahy mezi Přemyslem Otakarem I. a jeho synem Václavem I. a vztah s jeho synem Přemyslem Otakarem II. Vztahy mezi členy rodu Přemyslovců by si jistě zasloužily také zkoumat více do hloubky.

Sv. Anežka je velice důležitá osoba našich dějin, podle mě to byla významná a ctnostná žena a to nejen na svou dobu, její život je podle mého názoru opomíjen, snad proto, že byla žena a vybrala si život v klášteře před možností dobře se provdat. Snad kdyby byla císařovnou či královnou, měli bychom dnes o ní více informací. I přes svůj život v klášteře jí nebyl lhostejný život mimo zdi kláštera. Anežka však nebyla jediná žena v této době, která zasvětila život Bohu, byla to například její

sestřenice Alžběta Durynská, Anežčina vychovatelka z dětství Hedvika a sv. Klára, s kterou si Anežka dopisovala. Tyto ženy byly krátce po své smrti svatořečeny, Anežka i přes pokusy o svatořečení ve středověku a novověku, se dočkala svatořečení až v roce 1989.

Datum Anežčiny kanonizace je příznačné nejen tím, co mu předcházelo, ale také tím, co mu následovalo, snad ještě nikdy nedošlo v českých dějinách k naplnění slov starých proroctví, tak jako v listopadu 1989. Svržení totalitního režimu bez použití násilí, jeho bezmocný rozpad pod „společným dechem“ zpívajícího národa patří k zázrakům, ale také k triumfům české duchovnosti. Tyto listopadové dny spojily síly národní a síly náboženské v celek národa. Svatá Přemyslovna je symbolem tohoto sepětí.

Lidé se k Anežce vždy obraceli v dobách zlých a věřili v její pomoc českému národu, stala se tak patronkou všeho lidu, vzývanou v dobách válek a nemocí. Její pomoc a zázraky způsobované po modlitbách k této světici právem vedly k jejímu svatořečení. Celou práci jsem věnovala sv. Anežce, a proto bych jí chtěla zakončit modlitbou k této světici: „Svatá Anežko, ušlechtilá ratolesti rodu královského, chovanko kláštera Třebnického a Doksanského, snoubenko nebeského Ženicha Ježíše Krista, dobroditelko chudého lidu, zbožná řeholnice, vzore pokory, bohumilá abatyše, láskou k svému Spasiteli planoucí, důvěrou svaté Kláry poctěná, zakladatelko klášterů, vzore řeholního kázně, příklade zbožnosti, milovnice svaté chudoby, zrcadlo panenské čistoty, moudrá rádkyně českých vládců, chudobo rodu Přemyslovců, ochránkyně České země celým svým srdcem ti za ně děkujeme a pokorně tě prosíme, vypros našemu národu, svornost, jednotu, návrat k Bohu, dary Ducha svatého a vítězství dobra nad zlem! Ať svobodně a celým srdcem můžeme sloužit našemu Pánu a Bohu. Amen.“

9 POUŽITÉ ZDROJE

Literatura

- KADLEC, J. *Bohemia Sancta*. Praha: Česká katolická charita, 1990.
- KADLEC, J. *Přehled českých církevních dějin I*. Praha: Zvon, 1991.
- KAREL IV. *Řád korunování českých králů: České korunovační klenoty*. Praha: Pražský hrad, 1998.
- KOFRÁNKOVÁ, V. 26. 8. 1278. Moravské pole. Poslední boj zlatého krále. Praha: Havran, 2006.
- KOLEKTIV AUTORŮ. *Pokračovatelé Kosmovi*. Praha: Svoboda, 1974.
- KOLEKTIV AUTORŮ. *Přemyslovci: Budování českého státu*. Praha: Lidové Noviny, 2009.
- KUBÍN, P. *Sedm Přemyslovských kultů*. Druhá doplněná verze. Praha: Togga, 2011.
- KYBAL, V. *Svatá Anežka Česká: historický obraz ze 13. století*. Brno: L. Marek, 2001.
- LUTOVSKÝ, M. *Po stopách prvních Přemyslovců. Díl III., Správa a obrana země (1012-1055)*. Praha: Libri, 2008.
- MIKULKA, J. *Anežka Přemyslovna*. Praha: Melantrich, 1988.
- NĚMEC, J. *Nové profily světců*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2005.
- NĚMEC, J. *Úcta a proces svatořečení Anežky České*. Řím: Postulazione Generale OFM, 1987.
- NĚMEC, J. *Zázraky ke kanonizaci českých světců*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2009.
- PIŤHA, P. *Čechy a jejich svatí*. Praha: Comdes, 1999.
- PIŤHA, P. *Příběh a odkaz sv. Anežky Přemyslovny*. České Budějovice: Studio Gabreta, 2010.
- POLC, J. *Světice Anežka Přemyslovna*. Druhé vydání. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1988.
- SOUKUPOVÁ, H. *Anežský klášter v Praze*. Praha: Odeon, 1989.

SOUKUPOVÁ, H. *Anežský klášter v Praze*. 2. vydání. Praha: Vyšehrad, 2011.

SVOBODA, B. *Blahoslavená Anežka česká: sborník ke svatořečení*. Praha: Česká katolická charita., 1989.

ŠTIVAR, J. *Legenda svaté Anežky České: Františkánské prameny II*. Český Těšín: Na Velehradě, 1994.

VLČEK, E. *Osudy českých patronů*. Praha: Zvon, 1995.

VYSKOČIL, J. K. *Legenda blahoslavené Anežky a čtyři listy sv. Kláry*. Praha: Universum, 1932.

ŽEMLIČKA, J. *Přemysl Otakar: panovník, stát a česká společnost na prahu vrcholného feudalismu*. Praha: Svoboda, 1990.

Internetové zdroje

Národní Galerie. *Středověké umění v Čechách a Střední Evropě* [online]. [cit. 2013-04-18]. Dostupné z: <http://www.ngprague.cz/cz/4/sekce/klaster-sv-anezky-ceske/>

Rytířský řád Křížovníků s červenou hvězdou. [online]. [cit. 2013-04-20]. Dostupné z: <http://www.krizovnici.eu/>

10 RESUMÉ

This bachelor thesis was called Saint Agnes and her monastic activity, characterizing the life of St. Agnes of Bohemia (1211-1282). In her work author bring her life both before and after her entry into the monastery. The thesis describes her childhood and family relationships, her stay in Třebnický and later in Doksy monastery. It also aims on marriage offer to Agnes were made, as well as her foundation activities – convent Na Františku, the establishment of the Order of the knights with the red star, which is and was the only religious order of knights, founded in the Czech lands, and the only male order based by woman. Not left unnoticed by the St. Agnes Convent, where author also more concerned with the architecture. Agnes was a proud member of Přemyslids house and that's why the monastery served as a cultural center and a shelf which remained isolated from life outside the monastery.

Agnes corresponded with St. Clare, with which inter alia resolved the issues of functioning of the monastery - there are also preserved her letters to the Pope about regarding the treatment of religious orders for sisters. Agnes was not stranger even about destiny outside the monastery - actively dealt with relationships between Přemyslids Wenceslas I and his son Ottokar II. At the end of her life, Agnes then dealt a major event in the Czech lands - Brandenburgs invasion, whose looting of the country led to famine. The monastery during these hard times helped the needy, which went so far away that their own sisters had nothing to eat. Agnes died at the age of 71.

About her death and bodily remains (which have not been found), as well as the gradual building of cult mentions the relevant chapter of the thesis. On Agnes as a model of virtue had turned many people, which was later result in a numerous legends and a chronicles describing Agnes's life and her extensive charity work. Attempts to her canonization over the

centuries showcases another large part of the work. About Agnes's canonization was trying to Elizabeth of Bohemia, after her son Charles IV, Baroque scholar Bohuslav Balbin and Archbishop Frederick, prince of Schwarzenberg. Thanks to Agnes's intercession, according to the legend "heal" many patients who subsequently believed, that for their healing owes her extraordinary abilities. The process of canonization was viewed from several perspectives - the space was devoted to the process itself, the circumstances that preceded it, as well as the consequences arising out of recognition as Czech saint Agnes in 1989.